

ໂຄລົງສຸກາມືຕ

ພຣະນາທສມເຈົ້າພຣະຊຸລຈອມເກລົາເຈົ້າອູ່ຫວ້າ ທຮງເປັນຜູ້ຮອບຮູ້ໃນວິທຍາການຕ່າງ ຈ ເພຣະທຮງ
ໄຟສຶກຂາດັນຄວ້າທັງທາງໄລກແລະທາງຮຽນ ໄດ້ວິທຍາການສມບົດຕົ້ງແຕ່ຍັງທຮງພຣະເຍົວຈີງທຮງມີຄວາມຮູ້ສຶກນີ້ກ
ຄິດໃນການປົກກອງຄົນວ່າມີຄວາມຍາກລໍານາກເພີ່ຍງໄດ ຕລອດສົມຍັງຂອງພຣະອງຄົມີແຕ່ຄວາມຄິດຮົມໃນການ
ພັນປະປະເທດໃຫ້ເຈົ້າອູ່ຮົມເຮືອງ ແລະດັ່ງຕ່ອງຕ່ອງສູ່ກັບວິທາງການເນື້ອງທີ່ຕ່າງປະເທດບົບຄັນຈົດໃຈອູ່ຕລອດ
ຮັບກາລ ສົ່ງທີ່ທຮງປະປະພນເຫັນແລ້ວນີ້ ນຳໃຫ້ພຣະອງຄົກທຮງພຣະຣານນິພນົມໂຄລົງສຸກາມືຕໄວ້ສອນໃຈ
ຂ້າຮາບຮົມພາຣແລະພສກນິກຮອງພຣະອງຄົ ໄດ້ອ່າງດີຍິ່ງ ໂຄລົງສຸກາມືຕນີ້ປະກອບດ້ວຍຄົທີຮຽນ ໂລກີຍ-
ວິສີຍ ປຣະຢາຊີວິຕ ແລະອື່ນ ຈ ລົວເປັນໂຄລົງສຸກາມືຕທີ່ເປັນອມຕະໜຶ່ງເຮົານຳມາກລໍາວອັງກັນອູ່ເສນອ

ໂຄລົງສຸກາມືຕໃນພຣະນາທສມເຈົ້າພຣະຊຸລຈອມເກລົາເຈົ້າອູ່ຫວ້າ ມີປະປນອູ່ໃນວຽກງານຮຽນເຮືອງ
ຕ່າງ ຈ ຂອງພຣະອງຄົ ແລະທຮງພຣະຣານນິພນົມຂຶ້ນໃນວຽກຕ່າງ ຈ ກັນ ພອນນຳມາກລໍາວເປັນຕອນ ຈ ດັ່ງນີ້

ວິຊີຮູ່ມານສຸກາມືຕ

ວິຊີຮູ່ມານສຸກາມືຕ ທຮງພຣະຣານນິພນົມເປັນໂຄລົງສຸກາມືຕ 3 ບາກ ສໍາຮັບລົງພິມພື້ນທັນສີອ
ວິຊີຮູ່ມານ ຂະນະທີ່ທຮງດໍາຮັງດໍາເຫັນຜູ້ແທນສການຍາກ ພ.ສ. 2432 ໂຄລົງວິຊີຮູ່ມານສຸກາມືຕນີ້ເນື້ອຄວາມ
ກລໍາວິຕີ່ ຄວາມຊ້ອສັຕຍສຸຈົງຕິຍ່ອມເປັນນົມຄລ ແລະຄອງອູ່ຫຼັກລານານ ສ່ວນຄວາມຫົ່ວໝ່ວິກົງຕິດນີ້ຍ່ອມທຳ
ໄຫັດກຖຸກໆໄດ້ຍາກ ເຂົ້າໃຈພຣະປະພຸດຕິ້ວ່າ ໂຄລົງບທກີ່ 3 ວ່າ

ນີ້ມານຄວາມຮອບຮູ້	ເປັນຖຸນ ເດີມແຍ
ຄຳຄິດສຸຈົງຕິດທຸນ	ກະຮະເຕືອງ
ໄຟຄຳຫຼຸງຈົງຕຸນ	ຕົນຕາ ເງົ່າຍແຊ
ແສດງເທີຍບຸດນໂທຍເຂືອງ	ເຢີ່ຍອັງທາງສອງ

ສຸກາມືຕພິພິບອດຮ່ວມ

ສຸກາມືຕພິພິບອດຮ່ວມນີ້ ອີພຣະຣານນິພນົມໂຄລົງທີ່ແນ່ງຄໍາສອນຕ່າງ ຈ ຮວນ 40 ນທ ເປັນຫວ້າຂ້ອ
ຮຽນທີ່ສອນໃຈແລະໂຄລົງພຣະຣານນິພນົມ ຫວ້າຂ້ອຮຽນແລ້ວນີ້ ອີອ

1. ຄວາມສຸກາພ
2. ຄວາມຮູ້
3. ຄວາມຈລາດ
4. ນີ້ມານ
5. ສົດ
6. ຄວາມສົງສັບ
7. ຄວາມຝັ້ງຈ່ານ
8. ຄວາມເລືອກພື້ນ
9. ຕະຫະທີ່
10. ນິນທາ
11. ສຽງເສົງ
12. ຄວາມເສືອກ
ສົນ
13. ອັດຊື້
14. ສຽກຫາ
15. ທັນວັດ
16. ຖິ່ມຫຼົງ
17. ຄວາມຄຸ
18. ຄວາມກຽດນາ
19. ຄວາມຕື່ນ
20. ເລີ່ມ
21. ວາຈາຮ້າຍ
22. ຜູ້ດີ
23. ຄວາມທະເບອກຍານ
24. ຄວາມປະນາມຕົວ

25. ความเกิด 26. ตั้มห่า 27. แม่นยำ 28. ยอด 29. ประจำ 30. หนักแน่น 31. ความสำรวຍ
 32. ความละเอียด 33. เชือเชิง 34. ความสมมุติ 35. ความสะอาด 36. ความระลึก 37. หมาย
 38. ยังไง 39. สามัคคี

อักษรชี้

โครงบทนี้ใช้ให้เห็นค่านิยมของสังคมไทย กล่าวคือ พระสงฆ์ต้องอยู่ในวินัย ชาญด้วยมีความสัตย์ และหญิงต้องรักเดียวใจเดียว ถ้าออกนอกลู่นอกทางแล้วนับว่าเป็นความช่ำ สังคมไทยรังเกียจ โครงบทนี้ว่า

สงฆ์ประพฤติลามกสัน	สังวาส สงฆ์แห
ชายน้อยอายช้ำปราศ	สัตย์ใช้
อิกหูยิงคนบ่ข้าด	ชาญเปลี่ยน ชนแข
สามพวกไครพบรให้	หลีกลี้นนีเสีย

ความตื่น

โครงบทนี้สอนให้มีศรีรู้จักคิดใคร่ครวญหาเหตุผล ไม่ตื่นสิงໄດ้ได้ง่าย การตื่นโดยหลง เชื่อง malign ย้อนนำความหายนะมาให้ตนและครอบครัว แม้ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าที่สอนไว้ในกาลามสูตร ว่าอย่าตื่นในสิ่งต่าง ๆ ให้ใช้นัญญาตรรตรอง โครงบทนี้ว่า

ตื่นใจใจปัลลังทรัพย์	สินสูญ สิ้นแย
ตื่นอัคคีหนีกุณฑ์	เย่าใหม้
ตื่นผู้ยังบุญบูรณะ	มาเกิด
ถึงบุตรภรรยาได้	ทุกข์ทันคนตาย

ความระลอก

โครงบทนี้สอนให้คิดถึงอดีตและนั่งจุนัน ให้ใคร่ครวญหลักพุทธศาสนาที่เรียกว่าโโลกรรรม ที่ส่วนหนึ่งกล่าวว่า มีสุข ก็มีทุกข์ หมุนเวียนเปลี่ยนไปในโลกนี้ จะนั่นคนพึงมีศรีระลึกอยู่เสมอว่า เมื่อใดมีความทุกข์ นั่นคือเป็นเวลาเมื่อมิติที่กำลังรอความสว่าง คือความสุขที่หมุนเวียนเปลี่ยนเข้ามา แทนที่ คนจึงควรมีความระลึกถึงธรรมข้อนี้ให้มั่นไว้ ไม่ว่ายามทุกข์หรือสุข แม้ในส่วนนี้ไทยก็มีปรากមณอยู่ว่า “ชัวเจ็ดที่ ดีเจ็ดครั้ง” โครงบทนี้ว่า

ระลึกความตามเหตุได้	ดีแด ตนเชย
แต่ก่อนจิรกาลแล	บัดนี้
สุขทุกข์ยอมปรวนแปร	ผลดเปลี่ยน กันนา
เห็นเที่ยงเยี่ยงอย่างชี้	ระลึกได้ ใจสบาย

ສາມັກ

ໂຄລົງບໍທນ້ຳສອນເວື່ອງຄວາມສາມັກຕີ ກລ່າວດີອີນກລຸ່ມໜ່າມາກຍ່ອມຕົ້ງການຄວາມສາມັກຕີໃນ
ໜ່າມໜ່າມ ໄນວ່າຢຸດໄສມັຍໄດ້ ທີ່ມີດ້ວຍຢ່າງຊື້ໃຫ້ເຫັນແຫຼຸກຮົມໃນປະວິດຄາສຕ່ຽລ້ວ ຄຣັງໄດ້ທີ່ຄົນຂາດ
ຄວາມສາມັກຕີ ຬາຕິກີ່ຍ່ອຍຍັນ ຄວາມສາມັກຕີ ດີອພລັງທີ່ຈະນໍາຫາດໃຫ້ຄົນເບີນຫາດແລະມີເອກະລູ່ໄດ້
ເສມວ ໂຄລົງບໍທນ້ຳວ່າ

ບຣຣາທໜ່າມາກແມ່ນ	ເມືອງໄດ ກົດ
ຕ່າງໆຮ່ວມສາມັກຕີມີໃຈ	ຕ່ອຕ້ອງ
ຈັກປຣາສອຣິກັຍ	ພາລພວກ ອື່ນແຍ
ເຈີ້ມສຸຂພຣະເສພຍ໌ຂ້ອງ	ສິ່ງຂ້ອສາມັກຕີ

ໂຄລົງສຸກາຜິຕີ ອີສປປົກຮົມນັ້ນ

ໂຄລົງສຸກາຜິຕີອີສປປົກຮົມນັ້ນ ພຣະບາທສມເດົຈພຣະຈຸລຈອມເກລັ້າເຈົ້າຢູ່ທີ່ ຖຽງພຣະຣາຊນິພິນ໌
ໄວ້ທ້າຍນິທານທີ່ທຽງແປລມາຈາກກາຍາອັງກຸມ ເປັນການສຽບເວື່ອງນັ້ນເອງ ມີທີ່ໜົດ 18 ນາທ ດີ 18 ເວື່ອງ
ໄດ້ແກ່ເວື່ອງສຸນັ້ນປ້າກັນລູກແກະ ເວື່ອງຄັ້ງຄວາກັນວິເຊີ້ລ ເວື່ອງລາກັນຕິ່ແຕນ ເວື່ອງສຸນັ້ນປ້າກັນກະຮະເຮົານ
ເວື່ອງຄົນເຫຼາດ່ານກັນຊ່າງຝອກ ເວື່ອງເດັກຈັບດ້ວຍເພື້ອຍ ເວື່ອງໄກ້ກັນພລອຍ ເວື່ອງມດກັນຕິ່ແຕນ ເວື່ອງອາຄານ
ຈັກຮ່າງຮ່າງຮ່າງຮ່າງຮ່າງ ເວື່ອງນາຍປະມົງເປົ້າຢູ່ຢູ່ ເວື່ອງກະຕ່າຍກັນເຕົ່າ ເວື່ອງຄົນເດີນທາງກັນສຸນັ້ນທີ່ເລີ້ຍງ ເວື່ອງ
ເຫວັດກັບຄົນເຫັນເກີວິຍີນ ເວື່ອງສຸນັ້ນກັນເງາ ເວື່ອງລູກຕຸ່ນກັນແມ່ຕຸ່ນ ເວື່ອງນັກແໜ່ງແໜ່ງກັນກາ ເວື່ອງຫາວນາ
ກັນງູ ເວື່ອງໂຄນາລັກັນໂຄທີ່ຫາຍ

ເວື່ອງສຸນັ້ນປ້າກັນລູກແກະ

ໂຄລົງບໍທນ້ຳສຽບເວື່ອງໃນນິທານອີສປປົກຮົມນັ້ນ ທີ່ໃຫ້ເຫັນພາລທີ່ມີອຳນາຈຍ່ອມຈະທຳຮ້າຍຜູ້ອ່ອນແອ
ກວ່າ ກັ້ງ ຖ້າ ທີ່ຜູ້ນັ້ນຫາຄວາມຜິດມີໄດ້ ຂະນັ້ນໄຄເອາອຳນາຈານຂ່າໜ່າງໆເຮົາໂດຍໄມ່ຢຸດຮຽນ ເວັນກເປົ້າຢັນວ່າ
ເໜືອນສຸນັ້ນປ້າກັນລູກແກະ ໂຄລົງບໍທນ້ຳວ່າ

ຫາດີກັນພະດຸຮ້າຍ	ສັນດານ
ຄົງຈະຫາສຶ່ງພາລ	ໂຖຍໃຫ້
ສິ່ງຈັກລ່າວຄໍາຫວານ	ຄໍາຫອນ ກົດ
ຫາຍູ້ຫັກເອາຈານໄດ້	ດັ່ງຂ້ອເຂາປະສົງ

ເວື່ອງກະຕ່າຍກັນເຕົ່າ

ໂຄລົງບໍທນ້ຳ ສຽບເວື່ອງໃນນິທານອີສປປົກຮົມນັ້ນ ທີ່ໃຫ້ເຫັນໂຖຍຂອງຄວາມປະມາກທີ່ຈະເກັ່ງກວ່າ
ກ້ອາຈແພ້ໄດ້ ເວື່ອງກະຕ່າຍກັນເຕົ່ານີ້ເປັນຂ້ອເປົ້າຢັນເຫັນທີ່ຄົນໄທຢັນຍິນຍາກຍ່ອງນາກໂຄລົງບໍທນ້ຳວ່າ

เชื่อเร็วแรงเรี่ยวหง	เชาว์น์ชาญ เชี่ยวแซ
แม้นประมาทผลการ	ก้าว
โฉดช้าอุตสาห์หาญ	ห่อนหุต ยั่งเยย
ดังเด่ากระต่ายห้า	แข่งช้าชนะเร็ว

เรื่องช่าวนา กับ จู

โคลงบทนี้ สรุปเรื่องในนิทานอสปปกรณ์ ซึ่งให้เห็นการทำคุณแก่สัตว์ร้ายย่อมให้โทษมากกว่าให้คุณ เปรียบเหมือนทำคุณกับคนพาล พระพุทธเจ้าเปรียบเทียบว่า เหมือนห่วงข้าวลงในกรวดทราย ย่อมไม่บังเกิดผลใด ๆ เลย ความในพุทธภาษิตมีว่า ทุกขา พาเลทิ สำรา索 อມิต เตเนว สพพหา และล้วว่า การอยู่ร่วมกับพวกพาล ย่อมนำความทุกข์มาให้เสมอไป เมื่อนอยู่ร่วมกับคตุร โคลงบทนี้ว่า

สันดานพาลถอยแท้	อักตัญญู ภูนา
ถึงจักผดุงมั่น	มากลั้น
ทำคุณแบ่งปูนบัน	ทรัพย์เท่า ไดเซย
ถูกอาจะจะคุ้มพัน	คิดร้ายสนองเรา

โคลงว่าด้วยความสุข

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ พระราชทานเป็นส่วนหนึ่งในพิพิธพากย์สุภาษิต เมื่อปีชวด พ.ศ. 2431 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาชิรุณหิศ ได้ทรงรับเลือกเป็นสภานายกหอพระสมมุดวชิรญาณ แต่ยังทรงพระเยาว์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงรับเป็นผู้แทนสภานายก โคลงว่าด้วยความสุขนี้มีทั้งหมด 14 บท เนื้อความกล่าวถึงความสุขของ нарชนทั้งหลาย เมื่อมีสุขแล้วก็มีทุกข์แฝงอยู่ด้วยเสมอ แต่ความสุขที่แท้จริงก็คือนิพพานนั่นเอง จะขยายคตัวอย่างโคลงให้เห็นสัก 2 บท ดังนี้

8

๑ ผู้ใดมีสุขเม้น	เสื่อมสบายน ลงเนอ
นับว่าทุกข์เยี่ยมกราย	กลับร้อน
ผู้ทุกข์เมื่อทุกข์คลาย	คงประสน สุขแซ
สุขและทุกข์คอยกระท้อน	ทุกครั้งคราวแปลง

◎ ผู้ได้ยินร้ายและ	ยินดี ดับนา
ทุกข์สุขย่อมไปมี	หมดเชือ
ความจิตปราศราคี	เป็นสุข ยิ่งแซ
นึงหยุดสุดทางเมื่อ	สุขพื้นทุพาน

โคลงพระราชป์ราภกความสุขทุกนี้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ เมื่อ ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) ขณะทรงพระป์ราภก และมีความท้อพระราชหฤทัยพระเสบีดินแดนให้แก่ฝรั่งเศส ทรงรำพึงว่าพระองค์จะทำให้เสียกรุงเป็นครั้งที่ 3 โคลงพระราชนิพนธ์นี้ 4 บท ดังนี้

1	◎ ความรักจักว่าให้ รักสึ่งทรัพย์สมบต ชาล่าหลากจากชีพพลัด รักเช่นนัมกถ้า	เห็นชัด เจนกๆ มากถ้า เพราะทรัพย์ แสงเยย เกลื่อนกลุ่มประชุมชน
2	◎ อิกกดหนึ่งนั้นนั้น เห็นที่ไหนดสทุกนี้ เวียงสวารคบสันดุก แสวงสุขเมื่อสร้างข้าง	รักสุข สนายนอ เร้วัง เพราะป์ราศ สุขแซ น่าให้ ใจสนาย
3	◎ ชีวิตมนุษย์นี้ ทุกนี้และสุขพลิกแพลง โนราณท่านจึงแสดง ชั่วนับเจดหง	เปลี่ยนแปลง จริงหนอ มากครั้ง เป็นเยี่ยง อย่างนา เจดชั่งฝ่ายคี
4	◎ เป็นเด็กมีสุขคล้าย รู้สุขทุกน้ำท่าย ฉะอย่างฉะอย่างพาล คล้ายกับผู้จวนมัว	ตรีajan ชาตาด้วย หย่อนเพราะ เพลดอแซ ชีพสั้นสติสูญ

โคลงสุภาษิตบางปะอิน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงพระราชนิพนธ์โคลงสุภาษิตบางปะอิน เมื่อ พ.ศ. 2420 ขณะที่พระองค์ทรงประทับอยู่ที่พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทรงพระราชนิพนธ์เป็นโคลงสี่สุภาพ 77 บท และโคลงกราที่ 10 บท ดังนี้

1. ความรัก	2. ความเกลียด	3. ความงาน
4. ความเบื่อหน่าย	5. ความเย่อหยิ่ง	6. ความอาลัย
7. ความริษยา	8. ความพยาบาท	9. ความอาย
10. ความชลاد	11. ความกล้า	12. ความเกียจคร้าน
13. ความเพียร	14. ความยุติธรรม	15. ความโหมนัส
16. ความโสมนัส	17. ความคด	18. ความชื้อ
19. ความโกรธ		

โคลงสุภาษิตบางปะอินนี้มีเนื้อความเป็นคติสอนใจ ดิถังกระบวนการที่สอนและความ
ให้เรา ต่อไปนี้จะยกให้เห็นความในเรื่องของโคลงบางบท เช่น

ความรัก

ความรักที่มีต่อสตรีนั้นมิใช่ว่าความสวายงามของเรือนร่าง แต่รักจิตใจและความซื่อสัตย์
เป็นความจริงในชีวิตของการครองเรือน โคลงบทนี้ว่า

พิรักนุชนาฎด้วย	เห็นใจ จริงแท้
ใช้วรรคปฏิไล	เลิศล้ำ
ชื่นจิตแต่หล่อนใน	คำชื่อ
อิกสึ่งปฏิบัติช้า	ส่งให้วรรคแรง

ความเย่อหยิ่ง

ความเย่อหยิ่งนี้ พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ได้จับใจ แจกแจงถักษณะบุคคลออกให้เห็น
เป็นคติสอนใจดังนี้ และบุคคลในบี้จุบันที่เข้าลักษณะพระราชนิพนธ์ของพระองค์ก็มีปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ
โคลงบทนี้ว่า

ชนหยึงไบขอบด้วย	ชนได
พาลชอบพาณเพราže	ต่อต้อง
ชนปราษฎชอบปราษฎไช	คำชอบ กันนา
หยึงต่อหยึงกลับจ้อง	จอนห้างผาstan

ความพยาบาท

พระองค์ทรงสะท้อนให้เห็นแก่นแท้ของชีวิตมนุษย์ในโลกที่ใช้ชีวิตอย่างปุถุชน ความพยาบาทนั้นเกิดจากค่านิยมทางสังคมที่ยึดถือกันนั้นเอง โดยเฉพาะสังคมไทย สุนทรภู่กล่าวไว้ในเรื่องพระอภัยมนต์ตอนนางวลาลีyaw อุคเรน และในวรรณกรรมอื่น ๆ ที่กล่าวถึงความพยาบาท ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมไทยเช่นนี้ มีอักษรภาษาเรือง โครงบทนี้ว่า

พยาบาทชาตินึงแพ้	รู้ภูิง
เจ็บดึงบืนพิษยิง	อกย้อน
แคนชายหมื่นชายจริง	ใจอาจ
แม้นไม่ตอบเต็มร้อน	ใช้เชือชาวยาญ

ความบลัด

โครงบทนี้ซึ่งเกี่ยวกับการมีเมียมาก พระองค์ทรงเล่ายิ่งได้อย่างแนบเนียน คนติดเตียนว่ามีเมียมาก เพราะมักมากในการคุณ แต่พระองค์ทรงแก้ว่า เพื่อต้องการให้มีชาติพันธุ์ของนักประชัญญาให้มากที่สุด โครงบทนี้ว่า

ครัวครัวไฟเผาไว้	กลัวกรร—ยาแย
ใช้ชาติยักษา	เสพย์เน้อ
เกรงแต่จักโกลา	หล่อ่อน หูเอย
เมียมากกลัวหมดเชื้อ	ชาติผู้เมรา

และโครงอีกบทนึง แสดงความจริงของชีวิตให้เห็นอย่างชัดเจน คือ ความรักของหนุ่มสาวครั้งแรก มีแต่ความชลัด ความกลัว และความประหม่า แสดงว่าพระองค์ทรงเข้าพระทัยในความจริงข้อนี้โดยแท้ โครงบทนี้ว่า

ชาดไดไม่แม้นแรก	รักภูิง
ขนช่าประหม่าจริง	จิตเตัน
ร้อนเหลือเหงื่อหนยดตั้ง	เต็มเบียก ผ้าแย
กระหมุดกระหมุดมิดเม้น	ไม่ชาจ่าหาย

ความเกียจคร้าน

โครงพระราชนิพนธ์บทนี้ ทรงเปรียบเทียบอาวุธซึ่งเป็นของประจำด้วยของน้ำรบถ้าไม่หมั่นขัดหมั่นลับ สนิมก็ขึ้น เนมอนวิทยาความรู้ต่างๆ ไม่หมั่นกบทวนก็คงลืมหมด พระองค์ทรงเปรียบเทียบได้ดีเยี่ยม โครงบทนี้ว่า

อาวุธแม่นเกียจครัว	งานขัด
จนถนิมจันถนด	หนักตื้อ
วิทยาเกียจซ้อมหัต	หายเสื่อม
ຈາວຈາວເອຈາຈິງຮ້ວຍ	ຈັກໃຊ້ຂັນໄດ

ຄວາມເພີຍ

ໂຄລົງສອນທນ໌ເປັນພຣະຣາຊນິພນໍທີ່ເປັນສຸກາຍືຕສອນໃຈໄດ້ທີ່ສຸດ ສອນຖິ່ງຄວາມໄມ່ເຖິງແຫ້ແໜ່ງວົງຄ່ຕະກູລຸ ຜູ້ດີອາຈັກລັບເປັນຍາຈັກໄດ້ ແລະໄພວ່າຈະເປັນຜູ້ດີໄດ້ ເພຣະຄວາມເພີຍເປັນທີ່ຕັ້ງ ເປັນຄວາມຈົງທີ່ປ່ຽກງາງໃຫ້ເຫັນຫັດແຈ້ງຢູ່ໃນນັ້ນຈຸນັນນີ້ແລ້ວ ໂຄລົງສອນທນ໌ເຈົາພຣະຍາຮຣມຄັກດົມນຕຣີ ນໍາໄປອັງໄວ້ໃນໜັນສື່ອຮຣມຈົງຍາດວ່າຍ

ຜູ້ດີມີ່ມາດີເຂົ້ວ	ກູລວງຄ່
ປຣະມາທີຈົດຄິທະນາງ	ເຂົ້ອໜ້າ
ໄປເພີຍກລັບພາພັງຄ່	ຕນເສື່ອມ ສູງແຍ
ນານໜ່ອຍຄ່ອຍຕກ່າ	ໜົມເຊົມມື້ໜຸນ
ໜັນໄດມີ່ມາດີເຂົ້ວ	ເລວທຣານ
ເພີຍຮຸດສາຫໍພຍາຍາມ	ໜົນໜົນ
ອຍ່ຳນົມຍູ້ຝັນຄວາມ	ຮູ້ແກ່ ເກີນແຍ
ກລັບຍົກໃຫຍ້ຢູ່ໜັນ	ເຊົ່າເຊື້ອຜູ້ດີ

ຄວາມຂໍ້ອ

ພຣະອອງຄ່ທຽງສັງສອນໃນເວັ້ງຂອງການຄຣອງເວັ້ນ ກຣວຍຍ່ອມຂໍອສັດຍ່ອດ່ານາມ ໃນນຳຄວາມເດືອດເນື້ອຮ້ອນໃຈມາໃຫ້ ເກັບຄວາມລັບໄວຈົນຖິ່ງທີ່ສຸດ ແລະຂ່າວຍປົກຄຣອງເຫຍ້ເວັ້ນໃຫ້ມີຄວາມສຸຂ ສິ້ນນີ້ເປັນຄັກນະກາງການຄຣອງເວັ້ນຂອງໜູ້ຢູ່ໃຫຍ້ໄທຢູ່ໃນອົດີຕ ແລະນຳມາໃຊ້ໄດ້ໃນນັ້ນຈຸນັນ ໂຄລົງທນ໌ວ່າ

ເບີນໜູ້ຢູ່ໃຫຍ້ສັດຍ່ອດ່າວຍ	ສວາມ
ສິ້ນຫັດແຄລງຮັກີ	ຫ່ອນຂ້ອງ
ຄວາມລັບຮັບວາທີ	ນແພຣ່ງ ພຣາຍນາ
ກາຮ້າຂ່າວຍນັດບ້ອງ	ປົກເຫຍ້ງຈໍາເວັ້ນ

ຕ່ອໄປນີ້ເປັນໂຄລົງກຣະກັ້ງສຸກາຍືຕ ຂອຍກົດວ່າຍ່າງເຮືອງຄວາມອາຍ ເບີນດ້ວຍຢ່າງຄໍາສອນຂອງພຣ-ພຸຖຮເຈົາທີ່ນຸ່ງໃຫ້ກຳຄວາມຕີ ລະຄວາມຫົວໜ້າເອງ

ຮູ້	ອາຍຫ່ອນແບນເຂົ້ວ	ເອາສີນ ບນແຍ
ອາຍ	ນາປກຮາບຜົດຜົນ	ຫ່ອນພັວງ
ວາຍ	ທຽບໝໍ່ອກຫາກິນ	ທາງອື່ນ ເອເຍຍ
ຖຸກໆ	ນັດຶງຕົນຕ້ອງ	ໄທກວ້າຍກາຍຫັ້ງ

โคลงสุภาษิตไทยยังค์

พระบาทสมเด็จพระปุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์แปลจากภาษาอังกฤษ โสรศ
ไตรยางค์แปลว่า องค์สาม 16 ประการ คือการรวบรวมสิ่งที่ควรและไม่ควรเพื่อเป็นแบบฉบับสำหรับ
ผู้ประสังค์สวัสดิมงคล มีดังนี้

1. สามสิ่งควรรัก—ความกล้า, ความสุภาพ, ความรักใคร
2. สามสิ่งควรชม—อำนาจบัญญา, เกียรติยศ, มีมารยาทดี
3. สามสิ่งควรเกลี้ยด—ความดุร้าย, ความหยิ่งคำเริง, อกตัญญู
4. สามสิ่งควรรังเกียจเตียน—ชั่วเลวทราม, นารยา, ริษยา
5. สามสิ่งควรเคารพ—ศาสนา, ยุติธรรม, ความประพฤติ ประโยชน์ที่ว่าไปไม่เฉพาะตัวเอง
6. สามสิ่งควรยินดี—งาน, ตรงตรง, ไทยแก่น
7. สามสิ่งควรปรารถนา—ความสุขสบาย, มิตรสหายที่ดี, ใจสบายป្រุโปร่ง
8. สามสิ่งควรอันวนขอ—ความเชื่อถือ, ความสงบ, ใจบริสุทธิ์
9. สามสิ่งควรนับถือ—บัญญา, ฉลาด, มั่นคง
10. สามสิ่งควรจะขอบ—ใจอาวีสุจริต, ใจดี, ความสนุกเบิกบานพร้อมเพรียง
11. สามสิ่งควรสองสัย—ยอด, หน้านோใจเสือ กลับกลอก
12. สามสิ่งควรละ—เกียจคร้าน, วาจาฟันເដືອ, หยอกหายนและแสลงหรือขัดคอ
13. สามสิ่งควรกระทำให้มี—หนังสือดี, เพื่อนดี, ใจเย็นดี
14. สามสิ่งควรห่วงเห็นหรือต่อสู้เพื่อรักษา—ชือเสียงยศศักดิ์, บ้านเมืองของตน, มิตรสหาย
15. สามสิ่งควรครองไว—กิริยาที่เป็นในใจ, มักจ่าย, วาจา
16. สามสิ่งควรเตรียมເเพื่อ—อนิจจัง, ชรา, มะรณะ

ขอนำมาเป็นตัวอย่างบางบท ดังนี้

สามสิ่งควรปรารถนา

ความสุขสบาย, มิตรสหายที่ดี, ใจสบายป្រุโปร่ง

สุขกายวายโรค้อน	ร่ำคากู
มากเพื่อนผู้awanการ	ชີພໄດ້
จิตແຜ້ຜ່ອງສໍາරາຍຸ	ຮມຍໍສຸຂ ແກ່ມແຊ
สามสิ่งควรจักให้	ຮັບຮັນປරាសනາ

ສົ່ງສາມຄວງຄອງໄວ
ກົດຍາທີ່ເປັນໃນໄຈ, ນັກ່າຍ, ວາຈາ
(ຄື່ອໄມ່ແສດງອອກມາໃຫ້ປະກູນນີ້ເອງ)

ອາກາຮອັນເກີດດ້ວຍ	ນ້ຳໄຈ ແປຣຖາ
ໃຈຫຶ່ງຮົບເວົວໄວ	ກ່ອນຮູ້
ວາຈາຈັກພູດໃນ	ກິຈສນ ສຽງພແຍ
ສາມສົ່ງຈຳທັງຜູ້	ພິທັກໝໍ່ໜັ້ນຄອງຮະວັງ

ໂຄລັງສຸກາຫີຕົນຖຸນ່າກາຮ

ພຣະບາທສມເຕີຈພຣະຈຸລຂອມເກລັ້າເຈົ້າຍຸ່ງໜ້າ ທຣງພຣະຣາຊນິພັນຮ່ແປລຈາກພາຍາອັງກອຖະ ແປລວ່າ
ອາກາຮອັນໄມ້ເສີຍໄຈ ປະກອບດ້ວຍກີ 10 ປະກາຮທີ່ຜູ້ປະກູນຕີຍັງໄມ້ເຄີຍເສີຍໄຈ

ເນື້ອຄວາມເບັນສຸກາຫີທີ່ອ່ານເຫັນໄວ ເພວະເບັນພາຍາຈ່າຍ ໄມມີຂ້ອສັງສັຍ ຈຶ່ງຂອຄັດມາລັງໄວ
10 ປະກາຮ ດັ່ງນີ້

① ບັນທຶກວິນິຈແລ້ວ	ແຄລັງສາງ ສອນເອຍ
ທຄນຖຸນ່າກາຮ	ເຊື້ອຂີ້
ເຫດຜູ້ປະກູນຕີປານ	ດັ່ງກ່າວ ນັ້ນອ
ໂທມນັສພຣະກິຈນີ້	ທ່ອນໄດ້ເຄີຍນີ້

1. ເພວະຄວາມດັ່ງກ່າວໄປ

① ກຳດີໄປເລືອກເວັນ	ຜູ້ໄດ ໄດຍເຍ
ແຕ່ຜູກໃນຕົວໄປ	ຮອບໜ້າງ
ທຳຄຸນອຸດທະນຸນໃນ	ກາຮ່ອນ ດ້ວຍນາ
ໄວຮັດຮູ່ປອງມຄັງ	ກລັບໜັງສຽງເສີມ

2. ເພວະໄນ່ພຸດວ້າຍຕ່ອງໄກງາເລຍ

① ເຫັນທ່າງໂນທະວັນ	ຮີ່ຍາ
ສລະສ່ວເສີຍມາຮ່າ	ໃສ່ວ້າຍ
ຄໍາຫຍາບຈານຈັງອາ	ມາດຫຼູ້ ເຂົ້າເຍ
ໄປໆທີ່ມີນິນທາບ້າຍ	ໂທຢາໃຫ້ຜູ້ໄດ

3. เพาะຄามพึงความก่อหนัดสิน

๑ ยินดีมีเรื่องน้อย	ใหญ่ใน ก็
ยังบ่งเห็นไป	เด็คด้วน
พึงตอบชอบคำไห	คิดไคร ควรญา
ห่อนหนัดสินหัวนหัวน	เหตุด้วยเบาความ

4. เพาะคิดเสียก่อนจึงพูด

๑ พากิมีศริรั้ง	รอคิด
รอบคอบชอบแลพิด	ก่อนพร้อง
คำพูดพ่างลิขิต	เขียนร่าง เรียงแซ
พึงเพราเสนอตอ้ง	โสตทงห่างภัย

5. เพาะอดพูดในเวลาໂກຮົງ

๑ สามารถอาจห้ามงด	วaja ตนເຊຍ
ปางເນື້ອຍັງໂກຮາ	ชຸ່ນແຄ້ນ
ຫຍຸດຄິດພິຈາດາ	ແພັ້ນະ ກ່ອນນາ
ชอบຝຶດຄິດເຫັນແມັນ	ໄມ່ຢັ້ງເສີຍຄວາມ

6. เพาะໄດ້ກຽບາຕ່ອຄນທົ່ງອັບຈນ

๑ ກຽບານຮາຕິຜູ້	ພ້ອງກັຍ ພົບຕີເຂຍ
ช່ວຍຮັດປລອດຄວາມກົງຍ້	ສວ່າງຮັນ
ຜລັກເພີ່ມພູນໃນ	ອນາຄຕ ກາລແຂ
ໜນຈັກຫຼູ້ຂອ້ອສັນ	ປ່າງເບື້ອງປະຈຸບັນ

7. เพาะຂອໂທຍນຽດຕາທີໄດ້ຜິດ

๑ ໄດກິຈົດພລາດແລ້ວ	ໄປລະ ສົມເລຍ
ໜຍ່ອນທີ່ມີມານະ	ອ່ອນນ້ອນ
ຂອໄຫຍເພື່ອຄາຣະ	ວາຍບາດ ມາງແຍ
ຕີກວ່າປົດອ້ອມຄົມ	ຄິດແກ້ ໂດຍໂກງ

8. เพาะอดกลั้นต่อผู้อ่อน

① ขันติมีมากหนึ้น	สันดาน
โครงกะกะระราน	อดกลั้น
ไปบุนเมี่ยบฉอกพลา	พาเดือด ร้อนพ่อ
ผู้ประพฤติดิ้งน้ำ	จักได้ ใจเย็น

9. เพาะไม่พังคำคนพูดเพศนิทกาน

① ไปพังคนพูดพัง	พันເດືອ
ເທົ່ງແລະຈິງຈານເຈືອ	ຄລະເຄລັ້າ
គື້ມືດເຫີວກຮົດເຄືອ	ທ່ານທ້ວ່າ ໄປນາ
ພັ້ງຈະພາພລອຍເຂົ້າ	ພວກເພົ້ວຮັງຄວາມ

10. เพาะไม่หลงเชื่อข่าวร้าย

① อີກໜີນໄປເຊື້ອຄົ້ອຍ	คำคน ຖາແຍ
ບອກເລົາຂ່າວເຫດຜູລ	ເວົ້ອງຮ້າຍ
ສືບສອບປະກອນຈຸນ	ແຈ່ນເທິ່ງ ຈິງນາ
ຍັງບໍດ່ວນຍັກຍ້າຍ	ຕື່ນເຕັ້ນກ່ອນກາລ
② ข้อความตามກ່າວແກ້	ສິບປະກາຣ ນັ້ນອ
ຄວແກ່ຄວາມພິຈາລົນ	ທ້ວັຜູ້
ແນ້ລະໄປ້ຂາດປານ	ໂຄສນກ່າວ ກົດ
ຄວຮະຈັບດັບສູ້	ສົງບັນຍັງດີ

ໂຄລົງສຸກາສີຕົບເບັດແຕລັດ

พระบาทสมเด็จพระปูเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชพินธ์ในระยะทางเสด็จประพาส เมืองจันทบุรีเมื่อ พ.ศ. 2420 และໂຄລົງທີ່พระราชทานให้แก่ผู้ໄກລ້ືດ ໂຄລົງระยะทางเสด็จประพาส เมืองจันทบุรีนີ້เป็นໂຄລົງໝາຍືນ ເຊັ່ນ ເກະສື່ງ ສັດທີບ ຖັນກະບັນ ໂດຍເນັພາໂຄລົງໝາຍືນທັນທຸກກະບັນ ເປັນຄວາມເປົ້າຍືນເທິ່ນທີ່ໄທຄົດສອນໃຈເບີນອ່າງດີ ໂຄລົງพระราชพินธ์ ມີດັ່ງນີ້

① ชนພາລປານນ້ຳໜຶ່ງ	ເຄີມເຂີຍວ
ຍາວໃຫຍ່ໃຫລເບີນເກລີຍວ	ວ່າງໄວ້
ໃສຈິງແຕ່ຈົນເດີຍວ	ຖາດືມ ໄດ້ເລຍ
ນາກກົມາກຄດໂຄ້ງ	ຄບຄັພາເສີຍ

๑ บันทึกจักเที่ยบแม้น	นาที จีดฤา
เห็นชื่นจากแห่นมี	มากด้วย
กระหายตื้มเย็นเดี๋ยว	คลสุข เกษมแท
น้อยยิ่งน้อยนกน้ำวาย	มอดได้แทนตัว

โคลงสุภาษชิคพระราชทานกรมขุนพิทยลักษภณผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเป็นคติสอนใจ ดังนี้

๑ ความรู้คู่เปรียบด้วย	กำลัง กายแข็ง
สุจริตคือเกราะบัง	ศาสตร์พ้อง
นัญญาประดุจดัง	อาวุธ
กุมสติต่างโล่น่อง	อาจแกล้วกลางสนาน

ໂຄລັງເລື່ອງໄຕະນີໄຫມ່

ພຣະນາທສມເຕົຈພຣະຊຸລຈອມເກລັ້າເຈົ້າຍູ້ຫວ້າ ຖຣງພຣະຣາຊນິພັນຮ່ມເອົບປີຈອ ພ.ສ. 2417 ຖຣງພຣະຣາຊນິພັນຮ່ມເອົງບ້າງ ໂປຣເກລັ້າ ໃຫ້ຜູ້ອື່ນແຕ່ງບ້າງ ໙ັ້ນຄວາມໃນໂຄລັງເລື່ອງໄຕະນີໄຫມ່ ຄືອຈັດກາລເລື່ອງບີໃໝ່ຂຶ້ນໃນພຣະບຣມຫາຣາຊວັງ ມີກາຣັບຮັງຄົນຕຽວແລະແຕ່ງໂຄລັງລັກັນບ້າງ

ພຣະອົງຄໍຖຣງພຣະຣາຊນິພັນຮ່ມໂຄລັງທໍານອງລົວແລະເປົ້າຍບໍ່ເຫັນ ເຊັ່ນ ຜູ້ໄດ້ເຄຍໃຊ້ຊ້ອນສ້ອນກີໃນເງວະວະ ສ່ວນຄົນທີ່ໄຟເຄຍກີທໍາທ່າກາງຂອບກລ ດັ່ງໂຄລັງວ່າ

① ທີ່ເສວຍເຄຍຍູ້ແລ້ວ	ໜມດັດ
ໃຊ້ຊ້ອນມືດຊ້ອຍໜັດ	ແຊ່ມໜ້າ
ລາງອອງຄໍສົ່ນຄອຄດ	ພລັດພລາດ
ຈັນເຊືອດໄມ້ຄູກຄ້າ	ເງືອດເງື້ອເຕືອໄຕລ
② ກິນເບີນເລື່ນຊ້ອນຫຼັນ	ພັລວັນ
ທີ່ໄຟເບີນດູ້ຫັນ	ໜັດໜ້ອງ
ອູ້ວັງທ່ານເຄຍຈັນ	ນີອເນີນ
ນັ່ງໄຕະຈັບຈົດຈັງ	ບອກຄ້າປ່າຈິງ

ສ່ວນພວກຂີ້ແລ້ວເນາຍາທັງໝາຍທໍາວາງທ່າໄຟແຕະຕັ້ງແລ້ວ ທໍາເປັນຄົນດີ ພຣະອົງຄໍຖຣງພຣະຣາຊນິພັນຮ່ມລັກັນວ່າ

③ ຄອມເນາມາພຣັກພຣ້ອມ	ມາຫລາຍ
ໄວຍຄທໍາເຢັ້ງກຣາຍ	ບິດພຣັວ
ອູ້ວັງດືມນາກນາຍ	ເນາຮາບ
ນານ໌ທໍາໜ້າໜ້ວ	ວ່າໜ້າຄົນດີ
④ ເຄຍກິນກິນແຫລັນເຄີດ	ອຍ່າເກຣງ ພ່ອເອຍ
ດີກວ່າໜ້າກິນເອງ	ຍື່ງແກ້
ແສຮັງທໍາເຊົ່ນຢໍາເຍັງ	ຮູ້ເຫາ ດອກນາ
ອູ້ທີ່ບ້ານນາແຕ້	ໜວດຕັ້ງຕວງກຣະນຸງ

ทรงให้พรบีใหม่แด่ทุกคนที่มาร่วมกันตั้งในวันนี้ใหม่ ดังกล่าว

๑ บีเก่ากอบโถชไว	เพียงไร
บีเปลี่ยนเร่งเปลี่ยนใจ	จากร้าย
บีเก่าไทยเก่าใจน	จักกลับ มีเยย
บีใหม่ใจใหม่ย้าย	ยกให้ตนเจริญ

ทรงวิจารณ์การแต่งกายของผู้ร่วมงาน เป็นไปในทำนองขบขัน แสดงว่าทรงสังเกตบุคคล
ทุกคนที่มา กินเลี้ยง

๑ คนเบือนเหมือนเข่นชี้	ตาพัก
มีเสื้อไม่ได้ซัก	หมักเปรี้ยว
คอกผ้ามาตัดยัก	กระดาษห่อ ห้มนา
ผูกไฟล์ในหละล่อนเลี้ยว	โยกโย้ตามกรรม

ทรงเชิญชวนให้ผู้ร่วมงาน กินขันน จะเห็นถักฉะของผู้กินได้จากโคลงพระราชพิพธ์
ของพระองค์

๑ ดูสวยเหมือนไม่สู้	เต็มพระไทย
ไม่อร่อยๆไว	บดเอ้อง
ขนมดินสุดใจ	สวยงาม เสิดนา
ติกว่าเสียเงินเพื่อง	วังช้อขنمเบีย

โคลงที่ช่วยกันแต่ง ได้แก่ สเมเด็จเจ้าพ้ำกพระจักรพรวดิพงศ์ ทรงนิพนธ์ บทที่ 1 ว่า
กรมหลวงประจำชัยฯ บทที่ 2 ว่า กรมหมื่นราชศักดิ์ฯ บทที่ 3 ว่า กรมหมื่นภูธรฯ โคลงนั้นคือ

๑ พระอินทร์หกล้มถูก	ขันเชิง
ออกสุชนลอกหน้าเบิง	ปะแก้ม
แก้มโนว่พระละเลิง	ถูกอิฐ
สามพักตร์สามหนากแต้ม	เหล่านี้ ไหนงาม

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
(สมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นปีหลวง)

ໂຄລົງນິຣາສພຣະຣາຊທານແດ່ສົມເຕັຈພຣະບຣມຣາຊື້ນີ້ນາດ

ພຣະນາທສມເຕັຈພຣະຈຸລຈອມເກລັ້າເຈ້າອູ້ຫວ້າ ທຽງພຣະຣາຊນິພຣັງໂຄລົງນິຣາສນີເມື່ອຄຣັ້ງເສດົ່ງ
ປຣະພາສູໂຮງ ຄຣັ້ງທີ 1 ພ.ສ. 2440 ພຣະຣາຊທານແດ່ສົມເຕັຈພຣະບຣມຣາຊື້ນີ້ນາດທຽງພຣະຣາຊນິພຣັງ
ເປັນໂຄລົງ 44 ບທ ຖຽງຄັ້ງອູ້ເພີ່ຍງຄົງສິງຄໂປ່ງ

ໂຄລົງບທດັນພຣະນາເວລາຍາມເຂົ້າ ຜົງຈະຕ້ອງຈາກກຽງເທິພາໄປ ເນັ້ນກາລັ່ນຄໍາໜິດໜ້າຄໍາ
ໜ້າວ່າ

ພຣາຍພຣາຍສຸເຢີສເຢັ້ອງ	ເຢີມໂຍນ
ພຣ່ວງພຣ່ວງຈັບພຣະໂຄນ	ນຶ່ມນ້ອງ
ພຣາວພຣາວດຸດຸນໂສມ	ສ່ວນຄໍ່າ
ພຽງພຽງພຣະຈາກທ້ອງ	ຈັກໜ້າເຫັນໂຄນ
ຄວາມຕ່ອໄປພຣະນາຈາກນາງອັນເປັນທີ່ກັກ ຄືສົມເຕັຈພຣະບຣມຣາຊື້ນີ້ນາດຕາມລັກນະນິຣາສ	

ຍລອນງຄົກສົດເສຣັ້າ	ໂລກສະຍບ
ເຮັ່ມຫວັນວ່າອຣສລບ	ເກລືອກມ້ວຍ
ໄປທາງຫວ່າງອຣະພ	ນັບໂຍ່ຈນ
ກລັນບເຫັນໜ້າສວັຍ	ພື້ນສຸດປະລາມ
ກລ່າວຄົງການສົ່ງເສດົ່ງພຣະພຸຖທເຈົ້າຫລວງ ມີພວກຂຸ້ນນາງ ທູ້ຕ ກົງສຸລ ແລະຜ່າຍໃນ	
ຜ່າຍໃນຍືນເນື່ອງໜ້າ	ທ້າວນາງ
ອີກທ່ານຜູ້ຫຼົງພລາງ	ນອບນ້ອມ
ເຮັ່ມເມີລກຮມລໝ່າງ	ພາຫມ່ນ ແມ່ນອແຍ
ໄຄຣຕ່ອໄຄມາພຣັ້ນ	ໝາດນ້ອງນາງເດືອວ
ເນື້ອສົ່ງເສດົ່ງແລ້ວ ຜູ້ສົ່ງເສຣັ້ງກົກລັນພຣະນຄ ພຣະນາທສມເຕັຈພຣະຈຸລຈອມເກລັ້າເຈ້າອູ້ຫວ້າເສດົ່ງ ໃນເຮືອພຣະທີ່ນັ້ນຈັກຮີ ເຮືອໃຫ້ຝັກແລ່ນອອກປາກອ່າວໄປ ຈນໄດ້ເວລາບ່າຍເບີ່ນເວລາເສວຍພຣະກະຍາຫາຮ ກລາງວັນ	

ສຸຮົມຈານນ່າຍເຄລື່ອນຄລື້ອຍ	ນາພົກາ ໜຶ່ງນາ
ຕັ້ງເຄື່ອງກລາງວັນໜ້າ	ດີ້ວັນ
ຫ້າໂມງນ່າຍນ້າຫາ	ຂນມແລະ ແນຍແຍ
ຜູ້ທີ່ຕາມເສດົ່ງຄົວນ	ຮ່ວມພຣັ້ນໂດື້ຈ່າລວງ

เรื่องมาจักรแล่นมาได้ 4 วัน ก็ถึงเมืองสิงคโปร์

ระวีวลาลุขตรแควัน	สิงคโปร์
ถืนท่านราโต	เติมตัง
เป็นเมืองมังค์โภ	คาเซตร ค้าแสง
อังกฤษสติตย়াঁ	อยู่ผ้าແຫນ່ວງ

นิราศรัตนะ

พระบาทสมเด็จพระปูจุจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์โคลงนิราศรัตนะแทรกไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน คือ เมื่อคราวเสด็จประพาสญี่ปุ่น ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2449 คำว่า�ิราศรัตนะนี้พระบาทสมเด็จพระปูจุจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ได้ทรงดังชื่อเรื่องเองแต่ทรงเรียกชื่อตามที่กรมหลวงประจำจักษ์ศิลปาคมทรงเรียกชื่อกลองนิราศที่นิพนธ์แข่งกับนิราศล่อนดอนของหม่อมราชโสดห์ พระบาทสมเด็จพระปูจุจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระราชนิพนธ์โคลงล้อกรรมหลวงประจำจักษ์ศิลปาคมเป็นการส่วนพระองค์

คำว่า�ิราศรัตนะนี้ มาจากคำว่าแก้ว แก้วนี้เป็นชื่อหน่วยคนหนึ่งของกรมหลวงประจำจักษ์ศิลปาคม นัยว่าธิดาองค์หนึ่งของกรมหลวงประจำจักษ์ศิลปาคมก็ชื่อแก้วด้วย จึงได้นิพนธ์กลองนิราศรัตนะและให้ชื่อตามความหมายนั้น

พระบาทสมเด็จพระปูจุจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์�ิราศรัตนะเพื่อล้อกรรมหลวงประจำจักษ์ศิลปาคมโดยตรง และทรงนำโคลงนิราศนี้มาอ่านให้เจ้านายฟังพร้อมกันในเวลาeasy พระกระยาหารดอนเย็นทุกวัน เพื่อเป็นการสนุกสนานและผ่อนคลายอารมณ์ให้หายเบื้องหน่ายที่ต้องอยู่ในเรือเป็นเวลานาน โคลงนิราศรัตนะนี้เริ่มปรากฏในพระราชหัตถเลขาฉบับที่ 3 คือวันคุกร์ที่ 29 มีนาคม ร.ศ. 125 และปรากฏในพระราชหัตถเลขาคืนที่ 4—6 และ 13 ต่อจากนั้นไม่ปรากฏอีก รวมเป็นโคลง 17 บท

นิราศรัตนะ เริ่มด้วยโคลงครวญว่า

ແຄลงປາງນໍາරາສแก้ว	ກລອຍໃຈ ເຮັນເອຍ
ตามເສດ්ຈິບືນໄຟກ	ສຸດ້ວາ
ຢູ່ປະຕິບັດກຽງໄກ	ເວີມມຸ່ງ ດິງແຍ
ຊື່ອະນັບດັບອກຮ້າວ	ຮ່ອງຮ້ວຮອຍສານ

ทรงพระราชนิพนธ์โคลงล้อหม่อมของกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ว่า

จันทร์เพ็ญ พีเสีย	จันทร์เพ็ญ พีเสีย
สู๊เกศเขตหน้าเย็น	ยกช้า
แกลวน นุ่มนุ่มเห็น	หายแห่ง ไดๆ
เดิน แต่เติมทุกข์กล้า	กลัดกล้มเหลือกลืน
กลางคืนศุกร์บี้กษ์เบล็อง	เดือนฉาย
สุก สาวาเกศหาย	ห่างหน้า
ทำเนานีกประกาย	ผลอยเกลื่อน
ดาวดึงดวงแก้วพื้น	ชื่อพ้องผลอยสูญ
โคลงตลกชวนขำขัน	
อุบายน่วยนอกแก้ว	ตาดำ เจ็บแพ
สวนแวนน้ำเงินจำ	เงื่อนไว
วันเดียวตอกทนคลำ	มีดหน่อย
ไม่มีดเหมือนรังไว	แวนแก้วก่อสอง

โคลงตลกแกล้งเลียนกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม เนื้อความชวนหัวเราะ คือล้อเรื่อง
หม่อมสุกของกรมหลวงประจักษ์ฯ หม่อมสุกคนนี้เจ้าเมืองโพนพิสัยถวายกรมหลวงประจักษ์ฯ ตอนเป็น
เสนาบดีว่าการณฑลอุดร มีเชื้อสายเป็นเจ้าทางนครเวียงจันทน์ จึงเรียกันดิดปากว่า เจ้าหม่อม
หม่อมสุกนี้ฝึมือทางทำกับข้าวเป็นที่เลื่องลือ นอกจากนั้นยังสามารถสลักจุดลายผักให้ดงามพิสดาร
ด้วย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดปรานผู้มีอันได้เป็นห้องเครื่องประจำพระองค์
โคลงบทนี้ว่า

สามวันเว้นเศยน้ำ	มือนาง
พุงยอนหย่อนเอวนาง	ขอบช้า
น้ำหากายากเย็นทาง	เทถ่าย
จำหย่อนพ่อนภักษา	สะกดกลั้นแบดคลา

โคลงเปรียบเทียบที่แปลกดและแหกแนว ซึ่งไม่นิผู้ใดเคยเปรียบไว้เลย โคลงบทนี้ว่า

มัค yan บัวรอยล่อง	ลอยชล
คุณคู่เบื้องหมู่วน	ว่ายเคล้า
ยลปลาประหลาด	เยาวลักษณ์ กฎอย
ล้อมรอบกอบลูกเด้า	อ่อนอุ้มเดินเหิน

โคลงนิราศท้าวสุกตติการภักดี

โคลงนิราศท้าวสุกตติการภักดีเล่นนี้ แห่งจังแล้วพระบาทสมเด็จพระปุจจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น ดังโคลงที่แจ้งไว้ว่า

ร่วมเรื่องนิราศให้	หาศรี
ท้าวสุกตติการภักดี	กล่าวอ้าง
แสดงศักดิ์กระสัตติ	ตรองตริ ทำเย
ไว้เพื่อนภิรมย์รัง	รักเร้นแรมไกล

ท้าวสุกตติการภักดี (นากร) เป็นหัวหน้าห้องเครื่องสมัยรัชกาลที่ 5 การที่พระบาทสมเด็จพระปุจจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ชื่อผู้อื่นแต่ง คงเพื่อให้ผู้อื่นกล่าววิจารณ์ประการหนึ่งและอีกประการหนึ่งไม่ประสงค์จะให้ได้ชื่อว่าพระองค์ทรงพระราชบัญชาติเป็นหมวดหมู่เรื่อง จึงใช้ชื่อผู้อื่นแต่ง

นิราศจัดเป็นบทวรรณกรรมประเทท Lyric Poetry ซึ่งเป็นบทร้อยกรองที่เกี่ยวกับความรักและธรรมชาติ นิราศโดยทั่วไปประกอบด้วยลักษณะดังนี้ คือ เป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึก หรือทัศนะของกวี เป็นการพรรณนาถึงการเดินทาง ถึงฐานบ้านเมืองกิจการและสิ่งต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น สิ่งสำคัญที่สุดคือจะต้องประกอบด้วยสำนวนไหว้รำพันถึงนางอันเป็นที่รัก โดยนำไปเปรียบเทียบกับธรรมชาติที่ตนได้พบเห็น คุณลักษณะเหล่านี้มิอย่างบวบบูรณ์ในโคลงนิราศท้าวสุกตติการภักดีนี้

โคลงนิราศท้าวสุกตติการภักดี ประกอบด้วยร่าย 1 บท และโคลงสี่สุภาพ 124 บท ร่ายบทแรกกล่าวถึงจุดหมายปลายทางที่จะเดินไป คือ เมืองกาญจนบุรี ซึ่งออกเดินทางไปโดยทางบก

“ศรีศรีศุภสวัสดิ์ พิพัฒน์ภูลเพิ่ม เริ่มเรื่องรังสฤษดิสาร จากสถานราชธานี โดยพระภูบดีผ่านเกล้า เจ้าจอมแพสเด็จดล ด้วยกาญจนบุรี ตามพิถีสภาพารค จากจุบกลับคืนกรุง....”

ต่อมาเป็นโคลงชุมความงามและความอุดมสมบูรณ์ของกรุงเทพมหานคร

เชตขันท์อยุธยาคล้ำ	เลอสถาน
สพสุขเกษมสารต์	เสื่อมเครา
สมบติสมบูรณ์บาน	ใจราย ภูร yay
บรรพสิงสินค้าเข้า	ออกอ่างเหลือตรา

โคลงบทที่ 3 บอกเวลาการเดินทางว่าหลังจากสั้นถัดไปแล้ว

ดลเดือนนามมาสั้น	วัสสันต์
เสด็จแคนพนวน	บ้ำกวัง
ชุมพฤกษ์อรัญบรร	พตไหญ์ น้อยแซ
สนั่นพุ่มม้าซ้าง	เพียบพื้นภูวดล

รำพันถึงนางอันเป็นที่รักด้วยความโศกเศร้าที่ต้องจากนางไป เป็นโคลงพวรรณนาฝากร่าง
เหมือนโคลงกำสรวลครีปราชญ์ นิราคนรินทร์ และพระยาตรัง โคลงนี้คือ

โฉมแม่เจ้าฝากไว้	แห่งได ตีนา
ฝากกบไครฤก្តิ	จักเวัน
พัฒนพีตร婺ไตร	ดูหมด มาแม่
โฉมแม่ชอบแต่เร้น	อยู่ห้องนฤพาน
โฉมล้านชนาฎแล้ว	จักลา แม่นา
จงอย่าเสนโศกา	ไฟใช้
ใบนานกีเดือนตรา	มาสู่ แม่แม่
ขอเทพยรักษ์น้องไว้	ตราบข้าคืนคง

ลักษณะการพวรรณนาที่เป็นลักษณะเฉพาะของพระองค์ ก็คือสำนวนโวหารเปรียบเทียบ
คมคำย และเป็นแนวความคิดแปลกใหม่ล้าหน้ากว่าอื่น ๆ เช่น

ยกย่างห่างกึ่งก้าว	ดำเนิน
ดุจป่วงคล้องบาทเดิน	ไปได้
รีรีวิตรพรເອົ້າ	อ่อนอก แลแม่
ร้อนกระมลหม่นใหม้	จากแล้วเหลียวหลัง

และการพวรรณนาความงามของผู้หญิงก็มีลักษณะเปรียบเทียบที่แตกต่างไปจากกิริรุ่นเก่า ที่
ว่าตานางเหมือนตาเนื้อทราย ดวงหน้าเหมือนพระจันทร์ คิ้วเหมือนคันธนู แต่พระบาทสมเด็จพระ-
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปรียบไปอีกอย่างหนึ่ง เช่น

ดวงดาวราวนัตน้อง	นงพงา พี่อย
ภักตร์เทียนดวงจันทร์	จีมลีນ
ชนงเปรียบอ่าวคงคา	กันเรียน เสนอคุก
โฉมแม่งามยั้ย้ม	ยึงแย้มอัปสร

การชุมธรรมชาติ รัชกาลที่ 5 ทรงพระราชนิพนธ์เล่นค่า และโวหารที่พระราชทานนี้ไฟเราะ
จันเจียง

รอนรอนสุริย์เยือง	สายลม
เรือเรือรัศมีจันทร์	แจ่นฟ้า
รายรายพระพายผัน	พัดเนฆ หมดเตอย
เรือยเรือยดาเรศคล้า	เคลื่อนคล้อยโดยโพยม

เนื้อเรื่องพระราชนาความทุกชั้น โศก และพระราชนาธรรมชาติสองข้างทางที่ผ่านมา คือจากกรุงเทพฯ ผ่านวัดอรุณ วัดกัลยาณมิตร วัดยานนาวา ดาวคนอง บางคอแหลม สมุทรปราการ อ่าวแม่กลอง อัมพวา จนถึงราชบูรี หยุดพักค้างแรมที่ราชบูรี 3 วาระ ที่ราชบูรีนี้ได้คร่าครัวญถึงนางตึ้งแต่เพลbj ก้าว นำชื่อดาวฤกษ์ เช่น ดาวอัศวิน ดาวก้อนเส้า ดาวสุกไก่ ฯลฯ มาเปรียบเทียบกับอารมณ์ความรู้สึกของตน

หมู่หนังนกขัตรขัน	เป็นปฐม
ชื่ออัศวนนิยม	เยียงไว
เชยดาวพีชาดชม	โฉมชื่น เชยแม่
ดาวแค่่ม้าจงได้	รับน้องมาเร็ว
ฤกษ์สองดาวก้อนเช่า	กรณี นามแย
หรุนหรุนคุรุคุมี	หม่นเคร้า
หมองเมือนพีไกลครี	เสาวลักษณ์
จำจากพราภพลัดเจ้า	พีช้าใจหมอง

พักแรมที่ราชบูรี 3 วาระแล้ว ก็เดิจประพาสโดยทางนกต่อไป ผ่านบ้ำละเมะ ทุ่งนา ถึงท่าเลียน เขาทะลุ หนองบัว ท่านาง หัวด้วน หัวยพนมรัก ทับตะโก และค่ายใหญ่ระยะทางที่ผ่านมา นี้ทรงพระราชนิพนธ์ชุมธรรมชาติ เปรียบกับอารมณ์และความรู้สึกที่โศกเศร้าและว้าเหว่ที่จากนานา

ชุมธรรมชาติและสถานที่ พระราชนาว่า

สระบัวบงกชซอย	ชูดวง
บานเบิกเรณุ่ดวง	ร่วงรุ่ง
คิดดันบุคลพวง	มาลาศ ถือยก
ราบรินก dein พัง	ชาบเน้อยังหอน

นอกจากนั้นธรรมชาติแล้วยังมีโครงสร้างสัตว์บ้า เช่น

ทับตะโกพุกษชาติขัน	สูงร่อง
เชงแซ่เสียงบุหรง	ร่าร้อง
นางเก้งกระบือดง	ทรารถึง กทิงนา
เสียงพยัคฆ์คำนกอ้ง	บีบเปรี้ยงรงไฟร

ผ่านหมู่บ้านกระเหรียง พระองค์ทรงพระชนาสภาคชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกระเหรียง
ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์และเกิดอารมณ์ขึ้นไปด้วย สิ่งนี้เป็นลักษณะเฉพาะของพระองค์ที่ให้ราย
ละเอียดในสิ่งที่เป็นความรู้

หนองเนืองกะเหรียงทั้ง	หลุมชาย
บ่าแบกขนของจ่วย	อยู่ร้อง
โ่อออดประกวດกาย	ตามเพศ เขานา
เมียลูกหลานพื้นอ้ง	บ่าวข้าหลุมชาย
สาวสาวกะเหรียงลัวน	สวายสวาย
บักปืนเกล้าผมวย	แซ่ช้อย
เงินไฟลูกบี้ตรวย	ร้อยร้อน ค้อนา
ข้มนขัดผัดหน้าชมน้อย	ม่ายเมลี่ยงເອີຍອາຍ
ขับรำทำเล่นได้	หลายกล
เข้าชิดเนี่ยดเต็มทัน	สาบอู้
เสือแสงที่ส่วนตน	เต็มหยาน คายนา
พุดอะໄรไบรู้	เรื่องเบื้องเบื้องความ

นอกจากนี้บทธรรมชาติแล้ว ยังมีบทชนกอก็ตัวย คือ หลังจากเดินทางจากค่ายใหญ่
ผ่านท่าตะคร้อ แวงอาบันน้า แล้วลงเรือผ่านเห็นนกต่าง ๆ จึงทรงพระราชนิพนธ์โครงสร้างกว่า

เห็นผุ่งมยเรสพ่อน	ฟายหาง
ลางหมู่มยรุนวลนา	แวดล้อม
พิศองค์อับศรสร้างค	รายร่วม เรียมนา
ยามเร็คไว้นางห้อม	พี่เพียงอย่าง
ริมรินนาเวศลัวน	กลาดា มากนา
ปลายบีกมีเดือยประจำ	จ่อจ้อง

เจ็บเจ็บจ็บท่า
 ตั้งจะถามข่าวร้อง
 เว่องบุญนาปชื่นนำมาราบีบเทียบเป็นความขัดแย้งทางอารมณ์และความเชื่อถือ ซึ่งมีใน
 นิราศและวรรณกรรมในอดีต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำมาราบีบเทียบด้วย
 เช่นเดียวกัน แต่กันละแห่ง เช่น

บุญไดมาไดเที่ยว	แสนสนุก
ญาปมาทำทุกๆ	ไทยให้
จากมาทุมคุช	สักครู่ เดียวนา
กันแต่ให้แล้วให้	เล่าล้าเหลือทน

เดินทางต่อไปจนถึงแก่งหลวง เข้าตอก เข้าเขตเมืองกาญจนบุรี ผ่านเขazonไก่ ล้าน้ำตะเพิน เขazonไก่นั้นเป็นชื่อที่กล่าวอ้างอยู่ในวรรณกรรมเรื่องชุนชังชุนแพน

ไปเขazonไก่บ้าน	กาญจนบุรี
ที่อยู่ท่องประศรี	สอนเหล้า
ไปเห็นสักคนมี	อยู่ที่ นั่นมา
มีแต่สิงสัตว์เข้า	หยุดยั่งอาศรัย
ส่วนล้าน้ำตะเพินนั้นเป็นทางเดินทพของพม่าที่จะเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยาและกรุงเทพฯ	ล้าน้ำตะเพิน
เที่ยวไปพับแม่น้ำ	สูด้าว
ทางช้ายข้าศึกเดิน	เขานนง แลนา
คลึงสูงเสมอเนิน	ฝุ่นฟุ่งมัวมล
เพียงแต่ยกบทก้าว	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแทรก
ในโคลนนิราศห้าวสุกตติการภักดีนี้	
โคลงกลับทไว้ด้วย คือ โคลงกลบทวัพนหลัก	

พุดทางน้ำหน่อน	หนึ่งไนล
ไหลบหยอดเย็นใส	เชาะชั่ง
ชิงสุดเสมอในย	เนตรหลัง ไหลแยก
หลังฤกษ์นั่นตุนชรัง	วิดแล้วยังเหลือ

ฉบับอนุสาวรีย์แห่งความรัก

เนื่องจากสมเด็จพระนางเจ้าสุนทรกุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวอัครมเหสีเสด็จทิวงคต
เพื่อเรือพระที่นั่งล่นในแม่น้ำเจ้าพระยาตอนเหนือปากเกร็ด คือตำบลบางปูด เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๒๓ ในการเสด็จพระราชดำเนินเปลี่ยนพระราชอิริยาบถพักผ่อน ณ พระราชวังบางปะอิน นำ
ความโศกเศร้าอย่างใหญ่หลวงมาสู่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงสร้างอนุสาวรีย์ที่
ระลึกไว้ ณ วังราษฎร์ ด้านหนึ่งของอนุสาวรีย์มีฉบับจารึกไว้ ดังนี้

ภาษาไทย

พระเป็นเจ้าคชารัตน์	สยามบดีพิตร
คำนึงหวังจะดารง	สุนทรกุมารี
ฉะสมเด็จพระนางเจ้า	ย ออยู่เชิดพระสมญา
ประโยชน์สืบพระราชบี	ณ โลกนี้ ณ ปีสวา
พระนางเจ้าเสด็จเนว	ณ เสาร์กัตติกามาศ
ดิถ์โทกสวა	ทวีทศกุวิชาด
ทวีศกและศักราช	ประสูติสืบพราชนมาน
พระนางเจ้าเสด็จเนว	ณ โลกนี้กำหนดนาน
นพาทศพราหมกາล	กำหนดแล้วคราวไอลสววรค์
ณ วันจันทร์เดือนเจ็ด	ดิถ์แปดมະโรงวรรณ
ทวีศกและพรา	ณ สองว้อยกำหนดมี
จตุทศกุวิเส	ศ ศักราชประจำปี
เสด็จโดยประเพณี	อนดัยโลภยมราค่า
ประดิษฐ์ปรางค์ป่าสา	ประทานไว้คำรุ่งปรา
ถนนสุรพะอนุชนา	ณ ออยู่คุ้งค่ารา
เพื่อให้ข้อความติดต่อกัน เพาะเป็นเรื่องเดียวกันจึงขอนำข้อความจากรักไว้อีก ๒ แห่งมาลง	
ไว้ด้วย คือ	

ข้อความที่เจริญ ณ อนุสาวรีย์แห่งความรัก พระราชวังบางปะอิน ความว่า
ทรงลีกถึงความรัก

แห่งสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทาภูมารีรัตน์
พระบรมราชเทวีอุรุคเมธี อันเสด็จทิวง
คตแล้ว ชื่อเชอเคลยมาอยู่ในสวนนี้ โดย
ความสุขสบาย และเป็นที่เบิกบานใจพร้อม
ด้วยผู้ซึ่งเป็นที่รัก และสนิทสนมอย่างยิ่ง

อนุสาวรีย์สร้างขึ้น

โดย
จุฬาลงกรณ์ บรมราช
ผู้เป็นสามี อันได้รับความศรัทธา
เพราความทุกข์อันแรงกล้าในเวลานั้น
แทนจะถึงแก่ชีวิต ถึงกรรณนกยังมิได้หักหาย
จุลศักราช 1243

อีกสถานที่แห่งหนึ่ง คือ อนุสาวรีย์รูปปีรามิด ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ข้อความที่เจริญว่า
ระลีกถึงความรัก

แห่ง
สมเด็จพระนางเจ้า สุนันทาภูมารีรัตน์
พระบรมราชเทวี อุครಮเหสี ชื่อเสด็จทิวงศตแล้ว
ด้วยเชอได้มากถึงที่นี่ เมื่อจุลศักราช 1236

โดยความยินดีขอบใจมาก

อนุสาวรีย์นี้
สร้างขึ้นโดยจุฬาลงกรณ์บรมราช
ผู้เป็นพระราชสวามี
อันมีความทุกข์เพราเชอเป็นอย่างยิ่ง
ในจุลศักราช 1243

กາພຍ່ເຫຼວໂຮ

ສມເດືອກນພະຍາດໍາຮັງຮາຫານຸກາພ ກຮງອອນຍາດໍານານເທົ່ວເຄວາມຕອນහີນວ່າ “ນທເທົ່ວ
ທີ່ປຣາກງວຍໜັວນເບີນນທແຕ່ສໍາຮັບເທົ່ວເລີນທັນນັ້ນ ກໍເຫດໃຈໆເຄວາມໃຊ້ເທົ່ວພະທີ່ນັ້ນ ຂັ້ນນີ້ໄມ່ພັນ
ຈົດໝາຍເຫດູ້ໄດ້ແຕ່ສັນນິຍູ້ສູານ ເທິນເຄົາເງື່ອນນີ້ຍູ້ດ້ວຍ ເນື້ອພະບາຫສມເດືອກພະຈອນເກົ້າເຈົ້າຍູ້ຫວ້າ
ແກສົດຈະເລີນຄວ້າລົງຮາສນບົດ ກຮງພຣະຮາປປຣາກວ່າ ປະເພີ້ກາລອຍພຣະປະທີປແດ່ກ່ອນນາມາ ເຈົ້ານາຍ
ແລະຂ້າຮາກກາງຜູ້ໃໝ່ຕ້ອງກໍາຮ່າງໃໝ່ຄວາຍລອຍເບີນພຸຖນູ້ຫາທຸກໆນີ້ ຕ້ອງລົງທຸນຮອນກັນນາກັກ ຈຶ່ງ
ກຮງພຣະກຽມນາໂປຣດໍາ ໃຫ້ແກ້ໄຂຮະບັນເກສນທີ່ໃຫ້ກໍາເປັນເຮືອນາດຍ່ອມ ບັກເທິນຮາຍຕາມກະຮ່າງເຮືອ
ຄວາຍກຮງຈຸດແລ້ວລອຍເບີນພຸຖນູ້ຫາແກນກະຮ່າງໃໝ່ໃຫ້ເຈົ້ານາຍກໍາທ່າມແບບອ່າງເຮືອພະທີ່ນັ້ນ ເຈົ້າພ້າແລະ
ຕ່າງກ່ຽມຜູ້ໃໝ່ຢູ່ນັ້ນກໍາຮັນສມເດືອກນພຣະ ກໍາທັນເຮືອພະທີ່ນັ້ນກິ່ງ ຕ່າງກ່ຽມນັ້ນຮອງລົງນາກໍາເປັນເຮືອ
ພະທີ່ນັ້ນຄີ ພຣະອົງຄໍເຈົ້າກໍາເປັນເຮືອພະທີ່ນັ້ນກ່າວນ ຂຸ້ນນາງຜູ້ໃໝ່ທີ່ກໍາເປັນເຮືອຕາມກຳນົມຕໍ່ແນ່ງ
ຂອງຕົນ ຕັ້ງແຕ່ເຮືອຮູ່ປັດຕົວລົງມາຈົນເວົກນແລະເຮືອແຊເປັນເຮືອຮະບັນລອຍຄວາຍຕ້ວ່າ ສ່ວນພຣະຍາໂຈກົງກຣາະ
ເສຣຍູ້ນີ້ໃຫ້ກໍາເປັນເຮືອສໍາເກາ ເຮືອກະຮ່າງທີ່ເກສນທີ່ໃຫ້ດັ່ງກ່າວມານີ້ທ່ານເຕີຍແລ້ວກໍລອຍເສັນໄປທຸກໆ
ນີ້ໄມ່ຕ້ອງກໍາໃໝ່ ອົນນີ້ເນື້ອຄື່ງກວາລອຍພຣະປະທີປໍເດືອນ 12 ໂປຣດໍາ ໃຫ້ແຕ່ງເຮືອພະທີ່ນັ້ນກິ່ງຈົງຈົງ 2 ລໍາ
ລໍາ 1 ຕັ້ງພຣະຊ້ວັນນີ້ໃນນຸ້ນບົກ ອົກລໍາ 1 ຕັ້ງພານທອງສອງໜັນນີ້ພຸ່ນໆຄອກໄຟພຸຖນູ້ຫາ ກໍາຈັດເທິນເບີນ
ເຄື່ອງສູງຕັ້ງຮາຍສໍາຮັບທຮງຈຸດ ເນື້ອເສົດຈົງລອຍພຣະປະທີປໍ ໂປຣດໍາ ໃຫ້ເຮືອກິ່ງໃໝ່ລໍາທີ່ກຮງພຣະຊ້ວັນນີ້
ນາເທິນທີ່ເຮືອບລັດັກກ່ອນເຮືອນນີ້ ເສົດຈົງທຮງຈຸດໄຟເຄື່ອງນັມສກາຣແລ້ວເສົດຈັ້ນປະກັບນນເຮືອບລັດັກ
ໃນເວລາທີ່ຈຸດໄຟຕາມເຄື່ອງສູງໃນເວືອນນີ້ໂປຣດໍາ ໃຫ້ເທົ່ວເຮືອໃຫ້ທຂອງເຈົ້າພ້າຮຣມີເບີນຄົງບັງ ນທພຣະຮາ
ນີ້ພົນທີ່ພະບາຫສມເດືອກພຸຖນູ້ເສີຄຫລັນກາລີ້ນບັງ ຄວາຍທຮງຕາມພອພຣະຮາຫຖ້ຍແລ້ວຈີ່ໃຫ້ເຄື່ອນ
ເຮືອນນີ້ໄປ ສັນນິຍູ້ສູານວ່າທີ່ເຂົາທເທົ່ວເລີນນາມໃຊ້ເທົ່ວເຮືອຫລວງຈະເຮີມກິດຂັ້ນ ເນື້ອປັບປຸງນະເບີຍການ
ລອຍພຣະປະທີປໍ ແລ້ວຈີ່ໂປຣດໍາ ໃຫ້ໃຫ້ໃນເວລາເສົດຈັ້ນພຸ່ນໆຫຍາດຮາທາງລົມມາຮັດຕ່ອມາ.....”

ກາພຍ່ເຫຼວໂຮເຊື່ອປັນພຣະນິພົນທີ່ໃນພະບາຫສມເດືອກພະຈຸລອຍເກົ້າເຈົ້າຍູ້ຫວ້າ ໃຊ້ເບີນນທ
ເທົ່ວເລີນເທົ່ວເຮືອຫລວງເບີນປະເພີ້ສໍາຮັບໃຫ້ເຄວາຍເວລາເສົດຈົງລອຍພຣະປະທີປໍໄນ້ໄຄວ່ຈະໄຟໃຫ້ໃນທີ່
ອື່ນນານ ຈຶ່ງຈະນຳໄປເທົ່ວເຮືອຮະບັນພຣະກຽມນິພຸ່ນໆຫຍາດຮາສັກຄົງທີ່ນັ້ນ

ກາພຍ່ເຫຼວໂຮອຂອງຮັກາລທີ່ 5 ນັ້ນ ມີ 4 ນທ ຄືວ

1. ນທໝານສຸວນ ກ່າວຄື່ງກວາມນັ້ນເຮືອຮມດອກໄມ້ໃນອຸທຍານ ທີ່ນີ້ດອກໄມ້ນັ້ນກາມຍໍາລາຍໝັດ
ເຫັນ ຂ້ອງນາງ ນາງແຍ້ນ ເລີນນາງ ລໍາເຈີຍກ ຮສສຸກນົດ ດອກແກ້ວ ມະລີ ສາວຫຸດ ວັກເວີ ຜ່ອນຫຼູ້

2. บทชุมนก แสดงความคิดถึงนางขณะที่มองเห็นหมูนกชนิดต่างๆ เช่น โนรี สาวิกา พิริยา นางนวล รังนา เบญจวรรณ เค้าโไมง นกแก้ว นกสัตวา

3. บทชุมนก รำพันความเครื่องศอกเมื่อมองเห็นหมูไม้ต่างๆ ทำให้คิดถึงนางอันเป็นที่รัก เช่น เพอปราง สลัดได สะท้อน กระทุ่ม สุกรม ดันศอก ไม้เกต ระกำ จาก ชงโค ลำดาวน กระถิน อินทนิล นมสวรรค์ พิกุล

4. บทชุมโนม เป็นบทชุมความงามของหญิงดังแต่โบราณจนจารดปลายเท้า ก้าวยกที่เรือของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีลักษณะคล้ายกาพย์ที่เรือของเจ้าพ่อธรรมธิเบศรมาก กล่าวคือเป็นลักษณะคล้ายนิราศ พรรณนาถึงการจากนางเมื่อพบสีงดีกันมา เปรียบกับนางอันเป็นที่รักทุกครั้ง

ตัวอย่างบทชุมสวน

นางแย้มแซมนนสวน	พีกุณน้องย้มพราย
ชื่นชมสมสุขสนาย	วายสาหนึกตรีกรรมเกรียม
เล็บนางอย่างเล็บน้อง	เหลืองดุจทองหาในเทียน
บัดบ้องข้องข่วนเรียม	เห็นรอยติดคิดไม่หาย
ล้ำเจียกกลืนนวลอ่อน	เหมือนครีสมรแม่แต่งกาย
ผิวผ่องต้องดาวาย	หมายรักน้องปองจิตต์จง
รสสุคนธ์ส่งกลืนกลบ	เหมือนน้ำอบโซลมองค์
เรือชายไกลักกาหลง	คิดโฉมยงเจ้าตามมา

ตัวอย่างบทชุมนก

เบญจวรรณวันจากเจ้า	กำศรดเคร้าແບວຍວາງ
เค้าโไมงใจนาง	ຈັກຄືນແບບແນບນິກຣາ
ดอกบัวดุจบัวเจ้า	ເຄີ້ນຄຶ້ງເຄລົ້າເຕັ້ນບຸນຫາ
นกแก้วดังแก้วตา	ນາມຮັງທ່າງສົມຄົງ
สัตวานาໄຕເຕົາ	ໄປແຈ້ງເຈົ້າເຮີມຖຸກໆທີ່
ห้อนเห็นนกพาท	ຮອບອົດັ່ງພັງດວງແಡ

ตัวอย่างบทนิมี

ล้ำดวนหวานหอมชื่น	เหมือนรสรื่นนุชนงราม
นนสวันเล็ทบัวกาน	บงกชเจ้าล้ำเกาพาณ
กระรูนกเลินหอมกลบ	เช่นน้ำอบสุดามาลย์
อินกนิลกเลินตระการ	เช่นเกคเจ้าเคล้าสุวนคร
พิกลุนกเลินชื่น	รายระรื่นชื่นกระมล
หล่อกลากดตามภูวดล	กลสั้นไว้ให้เรียมชุม

ตัวอย่างบทนิไม่

พิคไอยชูไอยชูแฉล้ม	ยามยื้ມແຍັ້ນເຫັນໄວພື້ນ
คำขับยับเป็นมัน	ผันພັກຕົວເຫຼືອນເຂືອນອາຍອົງກົດ
พิศกรรมกรรณะงบางເຮັບ	ງາມທັດເຖິນກລືບບຸ່ນບຸ່ນ
พิศຄອກວຽກ	ທຽງການສຽງພຽບອັງຈາ
พิศຄັນຄັນເຕັ່ງຕັ້ງ	ງາມຈຸດັງປະຖຸມາ
คล้ายคล้ายนัยนา	ນໍາໄຄວ່ຕັ້ງລອງເລີຍລວນ

ความบางตอนอาจกล่าวได้ว่า เหຍຍນความกับของเจ้าพ້າຮຽນອີເບັກ ເຊັ່ນ

โนຣີສີປານຈາດ	ງາມປະຫລາດນໍາພຶ່ງຢູ່
ເໜືອນນຸ່ນຄຸນຄຸນ	ຫໍ່ມສີສາດບາດຕາຫາຍ
(รັ້ງກາລີ້ 5)	
โนຣີສີປານຈາດ	ເໜືອນຫ່າງຈຸລາດວາດແຕ້ມກ່າຍ
ໄມ່ເທົ່າເຈົ້າໂຄນຈ່າຍ	ທ່ານຄາດພរາຍກຣາຍກຣາມ
	(ເຈົ້າພ້າຮຽນອີເບັກ)

กลอนไคօรีชື່ມທຣານ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์กลอนไคօรีชື່ມທຣານขึ้นเมื่อปีชวด สัมฤทธิศก จ.ศ. 1250 เป็นแบบบันทึกรายวัน (Diary) สาเหตุที่ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ เพราะทรงเบื้องหน่ายหนังสือชนิดหนึ่ง ชื่อเจ้านายเรียกกันอย่าง “ชື່ມທຣານ” คือผู้แต่งไม่รู้จักถ้อยคำไม่รู้จักอักษร รู้แต่กลอนก์แต่ไป แต่ยังมีคนพอใจอ่าน จึงทรงพระราชนิพนธ์บกกลอนแบบชື່ມທຣານล้อเล่นบ้าง และทรงพระราชนิพนธ์ให้เป็นของข้าราชการฝ่ายในเป็นผู้แต่ง

เนื้อเรื่องในกลอนไคօรีชື່ມທຣານ เป็นการตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทอดพระภูมิ ณ วัดต่าง ๆ และพระราชพิธีลอยประทิป ต่อไปนี้เป็นความบ้างตอนในกลอนไคօรีชື່ມທຣານ

กล่าวถึงขบวนพญายาตราทางชลมารค เสด็จทอดพระภูมิ วัดอรุณราชวรารามวัดท้ายตลาด (โนพีโลภาราม) วัดแหงสรัตนาราม และวัดพลับ (ราชสีหาราม)

“อันเรือหงหงไกรพระกระถิน	ดູດັງບິນໂຍນຍາວຈາວໜ່ວນ
กลองชนะแการสังดังร່ວນ	ນໍ້າຊື່ນໝາເຮືອທີ່ນັ້ນລັງທຳ
ชື່ອນນັນນາຄຣາຜົງດເຊົມ	ແຄລະເລື່ອມບຸດສຳກົກຮະນກຮ່າງ
ທີປະກັບລອຍເດັ່ນເຫັນພຣະອໍ່າ	ລັວນັດທ່າງຮາຍໄສວວີໄລຍຕາ
ທີ່ນັ້ນຮອງເຮືອພລັບພລາຫລັງຄາສີ	ພາຍຕາມທີ່ຮະຍະຢ່ານໜ່ານໜ້າ
ເຮືອດໍາຫວາດເຮືອເຈົ້າຍາພາຍຕ່ອມາ	ທຶນເຮືອຂ້າວາຊ່າກິດຕິດກະບວນ
ປະທັບທ່າວັດອຽນສຸນທ່າຮດ	ເສຽງປະເວດຂັ້ນທາງຫວ່າງຈ່ານວນ
ຂຸນນາງພວັນນົມເກລັ້າເຜົາຕາມຄວາ	ເສຽງຈຸວັນຂຶ້ນເກຍເລຍທຳງຍານ
ຕໍ່າຫວາດນໍາສອງຂັ້ງຢ່າງຂົຍນັນ	ເສີຍກຸນກັນເຂົ້າໄປໃນວິຫາර
ປະຖານກະຮົນສັງຄາສາຫຼຸການ	ແລ້ວສົວດຽບຕາມຍ່າງທາງວິນ
ກຽນສໍາເຫດເສຽງຈາກວັດແຈ້ງນັ້ນ	ລ່ອງພາຍພັນຕາມມາຫ້ລ່າໃໝລ
ນາເຂົ້າຄລອງບາງຫລວງລ່ວງເຂົ້າໄປ	ຝຶງວັດໃນທ້າຍຕໍ່ລາດສ່ອາຄົງນາ
ປະຖານກະຮົນວັດນີ້ເປັນທີ່ສອງ	ແລດັດຮອງໄປວັດທ່າງທຳສານ
ແຕ່ວັດພລັບນັ້ນເປັນທີ່ສ່ອາຄົນ	ຕກອູ້ຍ່ານສຸຮົຍັນດວນຫຍ່າຍ”

เส็จทอคพระภูมิวัดทอง เมืองนครเชื่อนขันธ์ ล้านอารามน้ำท่วมต้องเดินลุยน้ำกันไป
ดูเป็นการทุกหลักทุเลโกลาหล

“ล้านอารามน้ำท่วมถึงคีบกว่า
ทางตอนผ่อนผันกันวุ่นวาย
แต่คำหวานกับทหารพาขัดช้อง
มหาดเล็กมหาคล้อยพลอยตะกุย
คุณสาหร้ายนายอะไรได้เป็นที่
เดินชิดซิดท้ายพระราชทาน
การจุดดอกไม้ไฟ การเล่นสนุกสนานเวลาจอยกระทง เป็นประเพณีสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้
“จุดกระถางประทัดลั้นสนั่นก้อง
พุ่มตะไส้ไปเป็นหมู่ๆชุมชน
เปนียงลงกลางชลาน่าพิศส่าวง
น้องหนึ่งคงส่งลูกถึงสามครัว
ทึ่งพลุน้ำก้าวสำคัญมิใช่หยอก
เหมือนบืนใหญ่ยิงก้องท้องคงคาน
เสียงกรวดก้องร้องแบร์ดุงเดหวด
หัวนอุรากลัวจะผ่านมาข้างนี้
ทรงกล่าวถึงศพที่สแลง เบ็นคำแพลงที่ใช้กันอยู่ในสมัยนั้น

“ทุกวันนี้เจ้านายแผลขุนนาง
ไม่เข้าอกเข้าใจไปไหนมา
อัน “โคมลอย” นั้นว่าเหลวเป็นแน่หละ
ที่จะคล้ายกับนพ翁นีกคลำ
ออกซือ “นุ่ง” ละส่อถุงได้ทุกครั้ง
ยัง “ภูภู” คู่กันหัวนิวนยา
คำ “สวิต” ติดฝ่าหัวรังเสียงอังกฤษ
คนเหลวเหลวแล้วประใจใช้อย่างนี้

บันดาข้าทูลองต้องขันขาวัย
บังสันสายถอดถุงเท้าลังก้าวลุย
ด้วยว่าต้องแห่น้ำท่องนาดุ
ดุลกรุยเต็มประдан่ารำคาน
เชิญพระพันนะสีตามที่ถาน
ปาดิหานลงในหลุมชุมทึ่งตัว”

รักหารอ้อออดตลอดอกวุ่น
จุดที่ทุ่นสายกลางดูพลางพร้าว
ด้วยว่าส่งลูกถึงเป็นสีขาว
เหมือนดวงดาวสุกสว่างกระจ่างตา
ตะละดอกกลอยพลังถึงเวลา
ติงที่ไรในยนาพริบทุกที่
เหมือนเสียงสายพื้าฟ้าดึงเมืองขันนนี
นึกเศดอยู่นี่ไม่ต้องกลัว”

“ทุกวันนี้เจ้านายแผลขุนนาง
ท่านพูดกันต่างต่างหลายประสา
ที่ใจอาจสังเกตได้หลายคำ
ยังคำ “บัง” อีกก็เห็นเป็นความข่า
ยัง “สับพี” มีชาเปลกออกมา
มันจะยังไรอยู่ไม่รู้ท่า
ดูน่า atan นั้นจะไปข้างไม่ดี
เคยคิดคิดลองเคหนเข้าที่
เห็นท่วงที่จะละม้ายคล้ายโคมลอย”

ตามเสด็จไทรโยค

พระบาทสมเด็จพระปูเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องความเสด็จไทรโยค เป็นกลอนนarration ทางเมืองข้าราชการฝ่ายในแต่ง การเสด็จประพาสครั้งนี้เป็นการเสด็จประพาสทางล้าน้ำ น้อยแขวงเมืองกาญจนบุรี เป็นครั้งที่ ๓ เมื่อปีชวด สัมฤทธิศก พ.ศ. ๒๔๓๑ เส้นทางเดินคือ เสด็จ ทรงเรือบีกนิก เป็นเรือพระที่นั่งเรือกลไฟโดยจากกรุงเทพฯ ไปทางคลองบางกอกน้อย เข้าคลองมหาสวัสดิ์ออกล้านนาครใชยศรี เข้าคลองเจติยนุชา ขึ้นพระทับพระนครปฐม แล้วเสด็จกระบวน สดามาราจากนครปฐมไปประทับพระแท่นองรัง ค่ายหลวงเมืองกาญจนบุรี และเสด็จจากค่ายหลวงโดยทางชลมารคขันตามล้าน้ำ ไปประทับที่กลอนโถ วังหมีกสองพื้นห้อง บ้านเหนือค่าย หาดตาเล็ก หาดหน้าเมือง ไทรโยค

เสด็จกลับโดยกระบวนเรือล่องจากไทรโยค มาประทับหาดกระจะ ส่องฟืน้องกลอนโถ สำรอง โพธาราม ราชบุรี

ต้นเรื่องแสดงว่าเป็นข้าราชการฝ่ายในที่ตามเสด็จแต่ง โดยขึ้นต้นว่า “ตามเสด็จไทรโยค หนังสือนี้เป็นของมาตราแต่งให้ลูก อันเป็นที่รักที่ปลื้มใจเป็นนิตย์”

เนื้อเรื่องเป็นการจดรายละเอียดการเดินทางเมืองอย่างจดหมายเหตุรายวัน ตอนแรก กล่าวถึงข้าราชการฝ่ายในตามเสด็จเตรียมเสื้อผ้า ซึ่งแสดงลักษณะของผู้หญิงอย่างชัดเจน

“ฉันเชื่อใจว่าคงได้ไปเป็นแน่ มันวุ่นแท้เสื้อผ้าโกลาหล

กลัวจะไปน้อยหน้าเข้าตาจน ต้องขวยขวนอุตสุดจนสุดแรง

พวกแม่ค้าข่าวประจักษ์ไม่พักเรียก เที่ยวตระเกียกตะกายขายทุกแห่ง

เป็นที่เขากวดเข้มอาเต็มแรง ต่อกอแห้งก็ไม่ลงคงโก่งตึง”

อีกตอนหนึ่งกล่าวถึงช่างตัดเสื้อไปตัดครั้งใดก็ไม่เสร็จตามนัดทุกที แสดงให้เห็นลักษณะ นิสัยของผู้หญิงที่ชอบบ่นชอบว่า

“..... ไม่แคนเท่ารับไปแล้วไม่เย็บ

ขอคืนผ้ามากว่าไม่ยอมให้ ตกلامใหญ่ยังมิหนำช้ำไปเก็บ

เดือนเท่าไดไม่ໄยดเท่าไรเล่น ช่างแสนเจ็บช้ำใจเหมือนใครพื้น

ของคนอื่นดื่นไปเย็นให้เข้า ส่วนของเรานึงเฉยจนเลยขัน

พึงไดเสื่อมความชื่นอยากคืนครั้น แขนแค่ศอกเอวสั้นเพียงสะตือ”

การเดินทางโดยทางชลมารค โดยเฉพาะเมื่อเข้าคลองมหาสวัสดิ์แล้วน้ำดัน ต้องใช้กระเบื้อง
ลากเรือ ดูทุกๆ เล

“ จนีราชา Mata ยามบังคับ
กระเบื้องเชือกลากกระชากระชัก
ทอยตะพาบผ่านลำกระโงหัว
สองด้าวลากกระชากระเชือกมั่วพัน
ตามทางที่ผ่านมาพบต้นไม้หลายชนิดขี้นอยู่ริมคลอง
ก็ไม่ได้ เพราะเป็นผู้หญิงแต่ไม่เคยมีธรรมเนียมการพวรรณนา
เมืองนนท์รับตามแขวงเจ้งประจักษ์
มีตอหลักข้างคลองต้องตัดพื้น
พอยตัวกระเบื้องเดินดำเนินผัน
ต้องแก้กันแกะกระทางจร ”
ครั้นจะรำพันให้เพรษเหมือนนิรภ
จึงรายชื่อดันไม้ไว ”

“ กระทุ่มกระท่อมແລກกระทิงเที่ยมกระท้อน ตันรักช้อนໄກรย้อยหั้น้อยหน่า
มเกลือกุ่มดงสแกและสุดตา
มตุ่มดาลตันตกุ่มมະพร้าว
มเด้อดันคั่นนวิตชิดอัดแօ
หมู่่รุ่มໃชยพฤกษ์พกกรอง
ม่วงนมตามวิถีน่องเนือง
มานจถึงพระประโคน ได้ทรงเล่าเรื่องตำนานการสร้างวัดพระประโคนไว้ว่า
ตันทรงบำดาลสเดาคัดเค้าเคน
หมากมน้ำແລມເຂົ້ມເຫຼືອແຫລ່
ตันน้อยແທນໜຸນໜັງຜົວມເພື່ອ¹
ອີກທອງຫລາງກາຫລັງກະບິນແຫລ່ອງ
ນັກປູກເນື່ອກັນເບີນໜູ້ອູ້ກາງແປລ່ງ ”
นາຈນດຶງພຣະປຣະໂທນ ໄດ້ทรงเล่าเรื่องตำนานการสร้างวัดพระประโคนไว้ว່າ

“ แลຂ້າມຄລອມອົມຕາມໜູ້ໄຟ້ ເຫັນປຽງຄົ່ງໃຫຍ່ສືບສຽງແຕ່ປາງກ່ອນ
ຄືພຣະປຣະໂທນທີ່ເຂົາເຈົ້າຂ່າວຂຈ
ໜ້າມທັງຈັດກົມຕ້າວທີ່ມາແຍ່ງ
ແຕ່ພຣາມັນນັ້ນນຸ່ງແທ້ແກອຸນຍ
ຫາທີ່ເກັບແໜັບຂ່ອມແໜມເກສາ
ນາທຽງໂມຍຈາກມວຍຕາພຣາມັນໄປ
ພຣາມັນແຈກໝາດຄລຳໄມ່ພບພຣະເຊີວແກ້ວ ເສີ່ທີ່ແສ້ວຈະອົ່ງໄປກີໃຊ້ທີ່
ເຫຼືອໂທນທອງທີ່ຕົວໄດ້ທ່ວງທີ່
ສຽງພຣະປຣາງຄົ່ງໃຫຍ່ໄກລັນນິວສ
ຈຶ່ງເຮີຍກວ່າພຣະປຣະໂທນເບີນນິການ
ທີ່ພຣະປຣະເຈດີ່ຍ ກຽງປະກອນພຣະຮາກຸຄລ ແລະຮັບສັ່ງຄາມຄຸນທ້າວອິນເຮືອງໄຟໄໝມເນື່ອງ
ເພີ່ມນີ້ ຄຸນທ້າວອິນແສກງທ່າທາງປະກອນເຫຼຸກກາຣົນ ຈຶ່ງເກີດເປັນຄໍາສແສ “ໃບໂຕ” ເຫັນເດີຍກັນ
“ຄອມຄອຍ” ”

“รับสั่งถ่านคุณท้าวอินเรืองไฟในมี เมื่อไปเพชรบูรี ให้แต่ง
 ว่าติดขึ้นเพราะอะไวให้ชี้แจง ท่านทูลแจ้งว่าโคมถอยย้อยลงมา
 รับสั่งว่าเล็กใหญ่เท่าไห่นั้น ท่านกางไม่เต็มแล้วจึงถืออ้า
 คุณท้าวภู่อยู่ที่นั้นผันหน้ามา ช่วยทำท่าอ้าเขื่องข่าเต็มที่”
 เมื่อเศศดึงพระแท่นดงรังแล้วพวากตามเศศได้นมสการพระแท่นดงรังเล่ากันว่าข้าชี้ไป
 เหนือยอดเหบนขาดใจ แต่เมื่ออธิฐานบูชาแล้ว ขาดลับลงมาไม่เหนือยอดเลย เป็นพระความศักดิ์สิทธิ์
 สิ่งนี้ชี้ให้เห็นครัวทราภกบความจริงได้ชัดเจน

“คุณเด็กแก่เล่ากันว่าวันนี้ ขึ้นไปที่มนต์ปะแสงขดสน
 เกือบจะไม่ไปถึงเนื้ออยเหลือทอน พอถึงบนเข้าไปนั่งคงบูชา
 ถวายชีวิตแก่พระสละขาด ดูประหลาดขาดลับไม่กลังว่า
 ตัวเหมือนปลิวลีวเลือยลงมา ไม่เห็นจนน้อยกาياเท่ายองไย
 สอนคำาบทพิทีไปว่า กำชันกำชาภันให้ไปทำให้ได้
 ขันกับลงผิดภันเป็นฉบันได ชาเสียไม่รำถูกนึกเทียนทาน”

ถึงหนองขาว กาญจนบูรี พระสร้างประรำพิธีสวามนต์เพื่อรับเศศ แต่ปรากฏว่าร้านที่
 ปลูกไว้มีพระขันนั่งแล้วหักลงมา พระก์สวัดไปอย่างนั้น แม้พระบางองค์จะอยู่ได้กระดานเพียงแค่น่า

“ยังมีสมเด็จเจ้านามว่า “ก” วิงว้างมหาทันขอสักคำไม่
 ขันนั่งหัวกระดานหักชักสุตไป ม้าที่นั่งนั่งก็ใกล้สักสินวา
 พระที่ตรองพื้นหักจักประมาณ จมอยู่ได้กระดานเพียงแค่น่า
 ที่นั่งเคียงสูงเป็นหลั้นภันขึ้นมา จะย้ายท่าไปอย่างใดก็ไม่ทัน”
 พลับพาลาที่ค่ายหลวงเมืองกาญจนบูรี ตั้งชื่อค่านักตามชื่อไม้ เช่น

“พระค่านักโภนาคูนารัก ช่างเล็กนักกว่าอื่นดูกระถูกกระชี้”

“พระค่านักอุทุมพรตอนข้างใต้ ไมเดือในญี่华丽กำล้ำเท่าเสา”

ที่ค่ายหลวงนี้พนวยกรรม คุยกันเรื่องปลูกແดวงต้องหยอดชี้ถ้า บ้องกันดัวเต่ากินใบಡอง
 ได้ แต่เมื่อสนใจกันแล้ว เข้าใจเรื่องเต่าไปคนละทาง

“พนวยกรรมริมกระหอมค้อมมาหา แกบอกว่าปลูกແดวงต้องหยอดเท่า
 ทัวทุกหลุ่นนิให้วางได้จึงเบา หามาไม่เต่ามากินสันทั้งนั้น
 ฉันเข้าใจหมายว่าเต่าในนั้นแน่ ไปอิอ้อเสียอกแยกนีก็ชัน
 ตามต่อไปว่าทำไม่จับมัน ไปให้บันช้อขายสนายดี

แกนกว่าเด่ากตัวเหลืองเหลือง
ตามแก่ใหม่ว่าเข้าใช้กินกันมี
แกนกว่าตัวมันเล็กเหลือจะจับ
เล็กเท่าปลายนิ้ว ก้อยบินก่ายไป
ทรงบรรยายภาพตามลำดับจากสิ่งใกล้ตัวไปทางสิ่งไกลตัว นอกจากเจ้าพ่อธรรมธิเบศร์แล้ว

รัชกาลที่ ๕ ทรงบรรยายได้ดี ไม่มีผู้ใดเทียบได้

“แม่น้าน้อยตอนนั้นมากดีมาก
แม่น้ำไปในระหว่างบรรพชา
ชายวารีมีต้นตะไคร่น้ำ
ตัดซึ้นไปเป็นแคลวไฟไม้ตะพด
ที่ซึ้งฟูงทุมาพฤกษาชาติ
เห็นตลอดลำต้นจนช้างใน
ตัดไม้ใหญ่ไปแล้วจึงถึงตัวเขา
บังเป็นเพิงเวงผ้าบังหน้าซัน

นึกว่าเรื่องเดาถูกเช่นที่นี่
คนที่นี่เข้าไม่กินกันถูกใจ
ปักแขงเหมือนแมงทับกินไม่ได้
จึงเข้าใจว่าเดาทองทึงเกือนตาย”

ทั้งสองฝ่ายล้วนเป็นเนินเทือกเทินมา
ตันพฤกษาเรียงกันหลั่นลด
ขึ้นประจำรายทางสองข้างหมุด
เห็นปราภูเหมือนอย่างหันคันบันได^๑
เดียรดาชย่างยุงสูงใส่
สูงขึ้นไปซ้อนสลับลำดับกัน
ล้วนต่างเค้าต่างที่มีแพกผัน
ตันไม้แน่นกรุนแห้งด้วยแรงร้อน”

ทรงเบรุรยนเทียบนำพุร้อนที่ไทรโยคกับที่บางพระ ชลบุรี

“เปิดเป็นช่องห้องนอกไปอีกหัน ก็มีควันหน่อยหน่อยแต่น้อยกว่า
ตักซึ้นเดิมขันทองลงใบชา
เอาไข่ไก่ไปลองที่ช่องกระพัก
ตอยเปลือกนอกออกเห็นในเบื้อง
แต่ไข่นี้มีกลิ่นกำมัน
ชราอยร้อนโดยปูนประจักษ์ ใจ
ทรงแทรกความคิดทางวรรณคดีลงไปในสิ่งที่ได้ทอดพระเนตร เช่นที่พูลว้า

“แต่เมื่อคลุ่มช้อมอับพยับแสง
กินรีที่จะซ่อนอยู่ภายใน
พระอุณหุกฤษพงค์เรือทรงฤทธิ์
ที่ถ้าน้อยนางหัวหน้าพาประคอง
แล้วพากู้สุวรรณคูหา

กระจางแจ้งจะแสงออกตลอดได้
ทำใจนจะได้ชมให้สมปอง
เหมะไปชิดแซยชนประสมสอง
เมื่อจากป่องเหวใหญ่ไปตกลง
ซึ่งได้สักนราสมประสงค์

ฉันเป็นหญิงจริงหนะใจไม่จำ羌
 อีกตอนหนึ่งล่องเรือกลับพบນกตะกรูม
 “ในแยกนี้มีนักตะกรูมฝูง
 บางเหล่าลงบินกราดตามหาดทราย
 ขุนแผนพาวันทองเที่ยวท่องป่า
 นกสำหรับลูกคนเป็นมลทิน
 ทรงพระราชนิจฉัยสิงหนั่งสิงได้ด้วยเหตุผล มิใช่เชื่ออย่างมาย
 “ในถ้านี้มีของควรคิดบ้าง
 เป็นรอยชุดไม้หั้งตันจนเล็กดี
 ถากสีเหลี่ยมเทียมเป็นเช่นรูปเดียว
 ห้องในสองกันที่ซ่องหน้าเพิงพัก
 คิดคาดการประมาณเห็นเป็นต่างต่าง
 ของพระสงฆ์แต่โบราณมนนานมา
 นางคนเห็นว่าเป็นหัวเรือโขน
 ครั้นรดู้นามาสายวารี
 ไม่เห็นจังเลยว่านาสังไสຍ
 สูงเกือบเส้นเห็นลำจากยกภาษา
 เรืองหัวเรือนนักเหลือจะคาดคิด
 สิบแปดราเจียวจะหากมากเกินไป
 ถึงบ้านกระหรือยังที่สระสีมุน ชาวกะหรือยกความเครื่องยาต่างๆ ทรงจดบันทึกไว้ ดังนี้
 “ว่านกบurreตรากอบเชยแลแฟกหอม เถารย้อมมื้นเครือเจือหางให้
 หงแดงเผือกเปลือกตารางเอาใช้
 ตันพระยาเมือเหล็กลักษณะจัน
 รากเจตมูลเพลิงเทาสค้าน
 ลูกสมอพิเกกอนเกกหลาย
 ตันเนนรพุสกีมีพร้อม
 รากตันช้างงาเดียวเที่ยวเสาะหา
 ตันอุ้มลูกดูหันยังอิกคำ
 จะเห่าวงเวียนໄลให้รำคาญ”
 บรรณนาว่า
 จับไม้สูงบ้างก็แผ่บินแหล่งทราย
 คอยปลาว่ายมาจะจับกระหงบกิน
 ชุมบักษาพวนมีจิงสั้น
 มันเป็นสั้นไปด้วยกันไม่ขันอะไร
 คือรูปร่างไม่ร่มอยู่สี
 ตันรำมีที่ถือถูกลาภชัก
 แต่ผู้เป้อยปลายร่างบางกร่อนหัก
 อีกอันนักไวบันซ่องกองศีลา
 นางคนเห็นเป็นรำพระย้อมผ้า
 ดูที่ว่าจะไปทางข้างคนดี
 มาหักโคนผุพังตรงฝั่งนี้
 พัดมาค้างอยู่บนนั้นแต่นานมา
 พระที่ไหนจะได้ขันนาย้อมผ้า
 หันน้ำห่าจะไปตักเกือบชักใจ
 ถึงน้ำบีบบริดพิดวิไสຍ
 คนคงอยู่ไม่ได้ในกาญจนบุรี”

เปลือกคัววนางอย่างสำหรับกินกับหมาก
กำลังกินอยู่เดียวันทุกวัน

เคยมีมากไม่สู้ฝ่าดรสชาตชัยบัน
แรกเห็นนั้นที่สำนักปักกินเลน"

ที่คำนับประโคนเป็นทางวิบาก ทางน้าเป็นເກະແກ່ງນ້າເຊີຍວ ດ້ວຍເຂົ້າໄປຖຸກນ້າພັດສອຍລົງ
มาต้องຄ່ອຂຶ້ນໄປໃໝ່ ເບີນກາຣົຈູກຍ່ອຍໆ ທີ່ສຸກສານານົກ

“ตอนທີ່ທີ່ນີ້ຄື່ງຫາດແລ້ວພາດຝ້າ
ຕົວແກ່ງແຈວລະອ່າເລືອເກົ້າທັງນັ້ນ
ທີ່ກໍສາງແກ່ງແກລັງໜ້າທຳໃຫ້ປວດ
ນ້າກົດັນແຕ່ເບີນເກລື່ຍວເຊີຍສຸດໃຈ
ຕັ້ງໂຢງເຊື່ອໂຢງປອດ່ອຍັນຄ້າ
ແມ້ຫວັບັນທັນຄວັງຂວາງຮາຮາ
ນີ້ເກະເລົກເກະນອຍລອຍດາດາຍ
ພັນຕົວແກ່ງຂຶ້ນໄປຢັງໄມ່ແລ້ວ

ຫວັນນ້າທ້າຍແກ່ງເຊີຍເບີນເກລື່ຍວລົ້ນ
ຕັ້ງດ່ອຍັນສາວເຊື່ອເກລື່ອກຂຶ້ນໄປ
ມີໂໂດກຮວດເກີດຂວາງທາງນ້າໄລ
ຫວັງເຮືອໄມ່ໄຄຮ່ວຈະຕຽງກັບລົງມາ
ຄຸນລົງນ້າຊ່ວຍເຫັນເບີນນາກໜ້າ
ເບີນບອກວ່າແຕກໄດ້ໄມ່ມີແຄລັວ
ອີກທັງຫາດຫວັງແລມແນມອີກແຕວ
ຕັ້ງໄປເຈນນ້າເຊີຍວເຫັນຍ່ວຍຢູ່ນານ”

ເນື່ອເສດ්ຈປະພາສົງໄທຣໂຍຄ ຖຽນຄວາມງານຂອງນັດກໄທຣໂຍຄ ທຳໄຫ້ຄວາມເໜີດເໜີ້ອຍ
ເມື່ອຍັງຈາກກາຣເດີນທາງໜາຍໄປຮາວພິດທັງ

“ນາຄື່ງນ້າໂຈນໃຫຍ່ໃຈຈັນກວັງ
ພອຮັນສົ່ງໃຫຍ່ແສນຍືນດີ
ນັ້ນພິນີຈົບດູ້ໜູ່ນ້າຕົກ
ຈະໄດ້ເຫັນເບີນນິວັນຕົວທຸກວັນວາງ
ຄື່ງເຫັນດັ່ງນີ້ອຍເມື່ອຍັງລັ້ມ້າເຫັນ
ທີ່ໃນວັງທັງວ່າທ່າລົມ້າຍ
ມາກແມ່ມີເໜີອັນເຊັນນີ້ໃນວັງຫລວງ
ຍາມນີທຣາພາໃຫ້ນ້າໃຈຂັ້ນ
ເຜົ້າເພັລິນດູ້ຍູ່ຈົນອອກເຮືອທີ່ນັ້ນ
ນ້າໂຈນໃຫຍ່ໄກລມາພອ່າກຮຽນ
ຄົວສາຍນ້າໂຈນນອຍທອຍຮະຍະ
ໄຫ້ຮອເວືອທີ່ນັ້ນຂວາງກົງລາງວາຣິນ

ອຍາກຈະໄຫ້ຈອດຂວາງອູ້ທີ່
ທອດພຣະເນຕຣອູ້ຕຽນນ້ຳຫ້ານານ
ອຍາກຈະຍົກເຂົ້າໄປໄວ້ໃນຮາຈຽນ
ເສີຍທ່ອຮາຮອຸທກໍລັງພື້ນສນາຍ
ກົກພາເຍັນອອກໃຈໃຫ້ເຫັນອຍຫາຍ
ໄມ່ມີສາຍນ້າລັ້ນທຸກວັນຄືນ
ຈະນັ້ງຫວັງອູ້ມີໄດ້ໄປທີ່ອື່ນ
ຄື່ງພລິກຕື່ນອນສັດບົກໍ່ຫຼັບພລັນ
ຂັ້ນຕາມວັງກະແສສາຍຄ່ອຍພາຍພັນ
ເສີຍດັ່ງລັ້ນຂ້າງໜ້າຕ່ອພອໄດ້ຍືນ
ຮັບຈັງຫວະເໜີ່ຫ້າສຳເນົາ
ຫຍຸດໝົດືນພຸ່ຫາຮຕະກາຣາດາ”

พักแรมที่ไทรโยคพอสมควรแก่เวลาแล้ว จึงเตรียมเสด็จกลับ ครั้นรุ่งเช้าทรง
หาสึ่งที่ต้องการใช้ ไม่พบสักอย่าง แสดงให้เห็นความไม่พอดีของคน คือ พนักงานได้เตรียมขันของ
ไปไว้ในเรือนหนม ไม่เหลือของสึ่งใดไว้ให้ใช้เลย

“ตื่นนอนมาหาขันลังหน้าหาย นำรดพายพาลงเรือเพื่อไว้ก่อน
จนเต็มเบื้องเหลือมีแต่ที่นอน ถ้ามันผ่อนเอาไปได้ ไม่ไว้มือ^ก
จนฉันเกิดเหตุปะปามไม่ว่าเล่น นึกจะหน้าว่าจะเป็นแก่เราหรือ^ก
พนักงานยังคงอื้นกันดี เกิดอิงอ้อกันจนขันฉันชอบใจ
คือเครื่องดั้งยังกำลังสวยงาม เช้า พนักงานลักพระเด้าเอาไปได้^ก
พะอยุพะสุราสรสหมุด้อยไป จะเที่ยวหาแห่งใดก็ไม่มี^ก
ครั้นได้ตามได้ความว่าผ่อนขัน ลงเรือนเหลวบไปกลับที่^ก
ต้องวิ่งหอบขันมาใหม่ساใจดี เมื่อก่อนนั้นนี้เกียจลงเหยียดยาว^ก
แม้ออกเรือย่ารุ่งแล้วยุ่งใหญ่ ไม่พร้อมได้สักหนจนเกิดจาก^ก
ถ้าสายหน่อยหนักกระไรสั้งใจท้าว ในเรื่องราวนั้นไม่มีพอดีเลย”^ก

กลอนนารีรัมย์

กลอนนารีรัมย์ เป็นหนังสือพิมพ์รายบัญชี พระเจ้าบรมราชโภษทรงเป็นบรรณาธิการ ตั้งสำนักพิมพ์ที่วังรัมตรอกค่าไถ่กำแพงพระบรมหาราชวัง หนังสือฉบับแรกออกเมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ปีชวด จุลศักราช 1250 ตรงกับวันที่ 18 พฤษภาคม 2431 วัตถุประสงค์ของการออกหนังสือพิมพ์ฉบับนี้คือ

1. เพื่อเป็นเครื่องสืบสานประเพณี
2. เพื่อชักจูงให้ผู้อ่านยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย
3. เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
4. เพื่อผู้หูยิ่งที่ไม่ชำนาญอ่านหนังสือร้อยแก้ว หรือผู้ที่พอใจอ่านคำกลอน

หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ เขียนเป็นกลอนสุภาพมีโคลงแทรกบ้าง ผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นเจ้านายและข้าราชการ ผู้เขียนใช้นามแฝง จึงไม่ทราบว่าเป็นใครบ้าง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชบรมราชโภษทรงโปรดเกล้าฯ ให้เขียนลงในหนังสือพิมพ์นารีรัมย์ก่อน แล้วจึงต่อเป็นตามเสด็จไกรโยค นามแฝงที่เขียนลงในหนังสือพิมพ์นารีรัมย์ได้แก่

นายทูบ, นารีรัมย์, น.ร.ร., โสตถิ, จ.ร.ศ., สามเณรค่า, นายกุหลาบ, ท.ก.ส., ท.ส., ลักษ ฯลฯ

หนังสือพิมพ์นารีรัมย์เกือบทุกฉบับ บรรจุเรื่องดังนี้

- คำนำ
- คำขับตามฤดู บรรยายธรรมชาติ ดินฟ้าอากาศ งานรื้นเริง ฯลฯ
- แจ้งความ
- จดหมาย (จากผู้อ่าน)
- เรื่องที่คัดลอกมาจากที่อื่น บทนำขั้นสั้น ๆ
- คำนํอกล่าวแห่งหน้า บอกช่าวสำคัญ
- นิทาน เก็บเรื่องยา เป็นนิทานแทรกภาษิต
- ผลไม้ตามฤดู พรรณนาชื่อผลไม้ตามฤดูนั้น ๆ
- ประกาศ เช่น ประกาศให้รางวัลผู้ที่ส่งเรื่องมาลงพิมพ์ ตัวอย่างสำนวนที่คิดเด่นในกลอนนารีรัมย์

บทพรธรรมนา

“โอมจชาเอี่ยมจชาเวลาแล้ง
เจ้าเพลินบึงบ่ออุ่นอยู่กิน
จะต้องแหะประช้อนหั้งชอนกรอบ
เมื่อน้ำมากหลากมีกีดีใจ

น้ำจะแห้งเหือดสายกระแสงสินธุ
น้ำจะรินไหลลดหมุดลงไป
รั่วกระทนองวนโคงพางทางน้ำไหล
เมื่อน้ำไร้เห็นจะร้อนข้อนชีว”

นายทูบ

พิศคุழนไม้ในไฟกร旺
แคคติเค้าสาวยุตพุจันบี
อังกานช้อนช่องกลืนกะถินเกศ
เคี่ยมช่องคางนางแย้มแแกมสัมโว

โศกมะทรงสักสนปนคีหมี
สุรภิกาหลงตันชงโค^๑
กฤษณาการะเกดแก้วยีโถ^๒
ตันตะโกปริงปร่างเปล้ากร่างไกร”

ชุมพิไชยฤกษ์

คดีสอนใจ

“หนึ่งวิชาแบบฉบับสำหรับหญิง
แม้นเรียนรู้เหมือนป่าวดับเพชรภักดียາ

มีมากสึ่งที่ควรรู้ซึ้งเฉิดฉาย
ด้วยแสงพระรายเพราะวิชาพาให้งาม”

นายทูบ

นำขั้น

“เด็กคนหนึ่งนั่นไปมิวเชี่ยมมา
ว่าแดงเอ่ยเอ็งไปเห็นอะไรร่าง
มารดาตามว่าเข้าเรียกอะไร
เข้าจดชื่อบีดไว้ให้อ่านลอง

ฝ่ายมารดาเห็นกลับก็ร้องถาม
ลูกออกความว่าฉันเห็นอกเป็นกอง
ลูกตอบไปว่าบรรดาเป็นสิงของ
เรียกว่า “อย่าจับต้อง” เก็บหังนั้น”

โวหาร

“จะตีกระดาษฟางให้อย่างตัว
อย่าตีต่อแพงเลยหนาราคนนี้
เหมือนกินทุเรียนแมงคุดลมดฝ่าวัง
แม้นอื้นอ้ายก็จงจวยกลัวยันน้ำว้า

ก็กลัวคำเปรอะเปื้อนให้เลื่อนสี
เพราะของดีก็ต้องแพงแรงราคา
ก็ต้องตั้งแต่สลึงถึงนาทกว่า
ที่แม่ค้าขายกันดื่นพื้นเมืองเทอยู”